

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Vzdělávání dospělých a jeho specifika

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Oldřich Šimoník, CSc.

Vypracovala:

Eva Jurajdová

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Vzdělávání dospělých a jeho specifika zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Slavkov u Brna 28. 08. 2011

.....

Eva Jurajdová

Poděkování

Děkuji prof. PhDr. Oldřichu Šimoníkovi, CSc. za odborné rady a věcné připomínky při vypracování bakalářské práce.

OBSAH:

Úvod	2
1. Vzdělávání	4
1.1 Definice vzdělávání dospělých	4
1.2 Historie vzdělávání dospělých	6
1.3 Současné vzdělávání dospělých v ČR	7
1.4 Vzdělávání dospělých - EU, UNESCO	9
2. Formy vzdělávání dospělých	11
2.1 Formální vzdělávání	11
2.2 Neformální vzdělávání	11
2.3 Informální vzdělávání	12
3. Metody vzdělávání dospělých	13
3.1 Monologické metody	13
3.2 Dialogické metody	14
3.3 Problémové metody	15
3.4 Výcvikové metody (praktické)	15
3.5 E-learning	15
4. Motivace	17
4.1 Vnější motivace	18
4.2 Vnitřní motivace	18
5. Specifika vzdělávání dospělých	19
5.1 Věk	19
5.2 Motivace a bariéry ve vzdělávání dospělých	19
6. Výsledky výzkumného šetření	22
6.1 Cíl výzkumu	22
6.2 Výzkumný soubor	22
6.3 Metody výzkumu	22
6.4 Rozbor a srovnání výsledků	24
Závěr	49
Resumé	51
Anotace	52
Seznam použité literatury	53
Seznam příloh	55

Úvod

„Na rozdíl od civilizované Evropy si zatím o významu vzdělávání dospělých dokážeme pouze hezky povídat, vlastní realizace doposud poněkud vážne.“

neznámý autor

O problematiku vzdělávání dospělých jsem se začala zajímat v souvislosti se zahájením studia na IMS Brno v roce 2006. Osm let po ukončení studia na střední škole jsem začala dálkově studovat obor Sociální pedagogika. V situaci, kdy jsem musela hledat vhodné funkční skloubení svých povinností v zaměstnání (pracovala jsem jako asistentka u jedné stavební firmy), rodinných (mám jedno dítě) a studijních, jsem se zcela pochopitelně začala zabývat také otázkou, jak co nejefektivněji zvládnout své povinnosti studijní. Moje dřívější „klasická“ školní příprava „selhala“ a velmi rychle se ukázalo, že způsob, jakým jsem se učila na základní a střední škole, je pro studium na vysoké škole nevyhovující. Postupně jsem začala hledat jiné cesty, jak zvládnout kvantum učiva a kromě vlastních poznatků jsem samozřejmě sbírala zkušenosti ostatních kolegů, kteří se mnou na IMS studují.

Domnívám se, že vzdělávání dospělých (zejména metody formy jejich vzdělávání) představuje významný pedagogický problém, který by v kontextu tzv. Celoživotního vzdělávání zasluhoval více pozornosti, než je mu dosud věnována. Zjistila jsem, že se tímto problémem ve velmi obecné rovině zabývá řada institucí a že v ČR dokonce existuje Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR. Většina těchto organizací se v rámci celoživotního vzdělávání zaměřuje na další vzdělávání dospělých, zejména na další profesní vzdělávání dospělých; většinou však především na vzdělávání v konkrétní instituci nebo v konkrétní oblasti.

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zaměřit na specifika, kterými se vzdělávání dospělých odlišuje od vzdělávání dětí a mládeže. Chtěla bych na základě šetření mezi dospělými studenty zmapovat zejména metody, způsoby (v literatuře jsem se setkala s pojmem strategie učení), postupy které používají dospělí studenti při svém studiu, pokusit se jejich postupy posoudit na základě výsledků, kterých při svém zkoumání

studenti dosáhli a i když to zní velmi odvážně, navrhnout a doporučit soubor metod, které se dospělým, dálkově studujícím při jejich studiu osvědčily. Je samozřejmé, že výsledky mého šetření mohou být vzhledem k předpokládanému souboru zkoumaných zobecněny jen na tento zkoumaný vzorek. Pro získání dat použiji metodu dotazníku a sebraná data zpracuji statisticky.

1. Vzdělávání

1.1 Definice vzdělávání dospělých

Vzdělávání lze charakterizovat jako proces, v němž si prostřednictvím vyučování člověk osvojuje soustavu poznatků a činností, kterou vnitřním zpracováním (zejména interiorizací – přijetí zkušeností do psychiky) - učením – přetváří ve vědomosti, dovednosti a návyky. Vzdělávání se odehrává mezi dvěma činiteli: mezi vzdělavatelem (učitel, lektor) a vzdělávaným (žákem, účastníkem). Z pohledu vzdělavatele jde o vyučování, z pohledu vzdělávaného jde o učení.

Vzdělávání, ať už je realizováno jakoukoliv formou, je ve své podstatě komunikačním procesem. Jde o výměnu informací mezi hlavními aktéry vzdělávací situace – mezi vzdělavatelem (učitelem) a účastníky (studenty, dospělým). Specifikem takovéto komunikace je skutečnost, že výměna informací slouží vzdělávacím cílům – získávání nových poznatků či dovedností, jejich doplnění, prohloubení či rozšíření.

„Vzdělávání dospělých je proces, v kterém se dospělý člověk aktivně, systematicky a kontinuálně učí za účelem změny znalostí, názorů, hodnot, schopností a dovedností. Dospělým ve smyslu vzdělávání dospělých je osoba, která ukončila svou vzdělávací dráhu ve formálním vzdělávacím systému. Institucionalizované učení není v tomto pojetí hlavní náplní životní činnosti účastníka vzdělávání dospělých. Vzdělávající se dospělý není redukován na žáka nebo studenta, jeho hlavní sociální role jsou ty, které vyplňuje v práci, rodině a v sociálním životě“ (Průcha 2006, s.159).

Vyučování je činnost učitele, který iniciuje, motivuje a usměrňuje žáka tak, aby dosáhl žádoucího (cílového) stavu, tj. Určité soustavy vědomostí, dovedností a návyků.

Učení je aktivní činnost žáka spočívající v kvantitativním a kvalitativním nárůstu osvojených poznatků.

Andragogika bývá někdy chápána nesprávně jako synonymum pojmu vzdělávání dospělých. Autor nejnovějších českých andragogických výkladových slovníků Zdeněk Palán definuje předmět andragogiky jako výchovu dospělých, vzdělávání dospělých a péči o dospělé respektující všestranné zvláštnosti dospělé populace a zabývající se její personalizací, socializací a enkulturací. Za toho, kdo dal název andragogice

je považován německý vysokoškolský učitel Alexandr Kapp. Ten použil pojem andragogika ve spise Andragogika neboli vzdělávání v dospělém věku (r.1833). Vytvořil jej ze starořeckých základů aner, andros (dospělý muž) a ago, agein (vést).

Pro porozumění vzdělávacího procesu (procesu edukace) musíme charakterizovat tzv. činitele vzdělávacího procesu:

Vzdělavatel - (učitel, lektor, školitel, instruktor, trenér) řídí osvojovací proces vzdělávaných. Požadavky na jeho vzdělavatelskou způsobilost jsou vysoké, vedle odbornosti by měl mít i schopnosti pedagogické a psychologické.

Vzdělávaný - jestliže hovoříme o vzdělávacím procesu dospělých, je jeho pozice odlišná od vzdělávacího procesu žáka ve škole. Tady má charakter spíše partnera v rovnocenné interakci vzdělavatel - vzdělávaný. Podstatné je, že se vyznačuje řadou specifických rysů, jimiž se odlišuje od žáka-dítěte a které významně ovlivňují efektivitu vzdělávacího procesu dospělého. K těmto specifikům patří kromě životních, pracovních a dosavadních studijních zkušeností například postoje okolí dospělého k jeho účasti ve vzdělávání a řada dalších.

1.2 Historie vzdělávání dospělých

„ Každý věk je určen k učení a tytéž meze jsou člověku dány pro život a pro učení.“
neznámý autor

Idea celoživotní výchovy a vzdělávání, jakož i snaha o rozvoj celé osobnosti člověka se promítla v životě a díle Jana Ámose Komenského, proto si ho ve své bakalářské práci dovoluji zmínit.

Jak píše Škoda v knize Kapitoly z dějin andragogiky (1996), Komenský určil dominanty vzdělávání pro jednotlivé věkové stupně a podle něj se mají dospělí lidé dále vzdělávat, získávat morální kvality, učit druhé na příkladu svého vlastního života. V Lešně, kde našel na dlouhá léta své útočiště, se věnoval práci na rozvíjení svého pedagogického díla, zejména tzv. České didaktiky, později „Velké didaktiky“ (Didactica magna), která je všeobecnou pedagogikou a zároveň vlastně prvním systematickým dílem o výchově a vzdělávání. Svým didaktickým úsilím chtěl Komenský přispět k rozvoji univerzálního vzdělání a k ucelení všeho vědění – tedy k vševědě, k pansofii.

Komenský stanovil pro jednotlivá životní období dílčí cíle výchovy a vzdělání a to včetně období mužného věku a ve stáří. Dospělý člověk se má v mužném věku dále vzdělávat a být sám sobě učitelem, přičemž cílem je umět správně užívat nabyté moudrosti v celé životní činnosti. Ve stáří pak má člověk správně užívat výsledků své práce.

Řada z Komenského didaktických názorů tvoří živý odkaz dnešku a mnohé jím formulované didaktické zásady jsou v podstatě dosud platné. Svými pedagogickými názory předčil svou dobu a jeho některé názory lze plně realizovat vlastně až v moderní společnosti.

Komenského projekt jednotné soustavy škol od nejnižších až po vysoké a jeho požadavek uplatňování zásady širokého všeobecného vzdělání pro každého člověka se staly spolu s moderním uplatněním jeho ideje celoživotního vzdělávání jednou z opor koncepce moderní výchovně vzdělávací soustavy.

1.3 Současné vzdělávání dospělých

Abychom lépe pochopili vzdělávání dospělých v českých zemích, je důležité přiblížit období od První republiky do současnosti. Vzdělávání v našich zemích se vždy formovalo v souvislosti s historickým a kulturním vývojem české společnosti.

Dle Beneše (2003) bylo za První republiky vzdělávání dospělých na poměrně vysoké úrovni a to zejména díky významné osobnosti T. G. Masaryka, který usiloval o popularizaci vědění a demokratizaci vzdělání. Tato demokratizace byla spojená s dostupností vzdělání. Již před vznikem samostatného Československa pod Masarykovým vlivem probíhaly na univerzitách cykly přednášek, které měly za úkol zpopularizovat vědu. Účastníky byly široké vrstvy obyvatelstva. Došlo také k rozmachu knihoven, od r. 1871 vycházel měsíčník Osvěta. Dochází k hospodářskému a kulturnímu rozvoji, kulturní kapitál se zúročil při vzniku nového státu, který se o vzdělávání dospělých postaral i na základě zákona, cílem bylo vést lid k demokracii. Vzdělávání se stalo národním statkem, v okresech a obcích byly zřízeny osvětové sbory a osvětové komise. Rozvíjelo se i odborné vzdělávání, své vzdělávací organizace měli i významní podnikatelé, především Baťa. Postupem času se místo pojmu osvěta začíná užívat pojmu lidovýchova, která se stále stará o popularizaci vědění.

Ovšem druhá světová válka zničila demokratické principy, i osvětové aktivity, také následný komunismus vzdělávání dospělých mnoho nepřispěl. Pojem osvěta byl ideologicky zneužit, veškerá zájmová vzdělávání byla centrálně řízena komunisty.

Jistý zlomu nastal v šedesátých letech, kdy došlo k uvolnění komunistické moci nejen v oblasti vzdělávání. Na univerzitách tak vznikaly pracoviště zaměřená na vzdělávání dospělých, pojem osvěta nahradil pojem vzdělávání dospělých. Po sovětské invazi však opětovně dochází k ideologickému dozoru v této oblasti. Proto se od 70. let kromě oficiálního vzdělání začíná vytvářet určitá kontrakultura, zaměřená převážně filozoficky a humanitně. Semináře bývaly často organizovány v bytech, tiskly se i samizdatové učební texty.

Po sametové revoluci v roce 1989 došlo v České republice k rozpadu komunistického vzdělávacího systému, byla zrušena řada vzdělávacích institucí a prestiž vzdělávání dospělých byla díky minulému politice ve vzdělávání nízká. Důležitost vzdělávání dospělých vyplynula v souvislosti s ekonomickou transformací, která ukázala na potřebu zvyšování kvalifikace pracovníků. Začal růst požadavek

na vzdělávání a v souvislosti s nárůstem nezaměstnanosti začalo být vzdělání požadovanou hodnotou na trhu práce.

V České republice je vzdělávání dospělých realizováno hlavně díky Národnímu programu rozvoje vzdělávání, který vznikl na základě analýz a hodnocení vývoje českého školství a celé sféry vzdělávání po roce 1989. Předpokladem jeho úspěchu bylo začlenění tohoto programu do celkové strategie sociálně-ekonomického rozvoje české společnosti spolu s přizpůsobováním se principům vzdělávací politiky demokratických zemí.

Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha, byl schválený usnesením vlády České republiky č. 113 dne 7. února 2001 a v letech 2001- 2005. Jeho cílem je mimo jiné i umožnit celé populaci stát se účastníkem vzdělávání, a to v průběhu celého života, kdykoliv to pocítí jako potřebné. Z tohoto důvodu byla rozšířena vertikální i horizontální prostupnost všech stupňů a druhů školní soustavy a bylo zajištěno propojení tak, aby každý mohl pokračovat ve svém vzdělávání tam, kde přestal a nemusel začínat znovu od začátku z formálních nebo organizačních důvodů.

(Národní program rozvoje vzdělávání v ČR, 2001)

1. 4 Vzdělávání dospělých v Evropské unii

Celoživotní učení je dnes považováno za jeden z těch významných instrumentů, které mají vést k dosažení hlavních cílů Evropské unie – vytvoření sjednocené Evropy s vysokou a udržitelnou životní úrovní, vysokou zaměstnaností, společnosti aktivních občanů, kteří se mohou sami individuálně realizovat.

Současných hlavním proudem snah o realizaci těchto cílů je tzv. Lisabonský proces, v jehož rámci se od roku 2000 vytváří hlavní směr politiky a činnosti v evropské unii. Téma Evropské unie je dnes velmi aktuální a setkáváme se s ním téměř na každém kroku.

Členství v Evropské unii zavazuje všechny státy ke spolupráci v mnoha oblastech. Vzdělávání a jeho rozvoj se stalo v průběhu desítek let jednou z důležitých priorit Evropské unie i přesto, že organizace školství a samotné vzdělávání patří kompetence jednotlivých zemí. I tak Evropská unie stanovuje některé základní úkoly, strategie a cíle, které jsou pro členské země určitým doporučením.

V růstu vzdělanosti spatřuje Evropská unie vysoký potenciál pro budoucnost, proto věnuje nemalé finanční prostředky na podporu mezinárodních vzdělávacích programů a různých aktivit. V rámci vzdělávacích programů mají studenti možnost studovat nejen u nás, ale i v jiných členských zemích EU.

Vstupem do Evropské unie získala také Česká republika možnost zapojit se do všech aktivit a iniciativ realizovaných v oblasti vzdělávání a odborné přípravy zemích EU. Čeští studenti se mohou účastnit výměnných pobytů, zapojovat se do společných projektů s partnerskými školami nebo absolvovat část studia na jiné škole.

Vzdělávací politice je ve vyspělých státech přikládán značný význam. Důležitost této politiky vyplývá ze samotného významu vzdělání, které je považováno za jeden z nejdůležitějších faktorů ekonomického růstu, a vzdělání se tak stává zdrojem budoucího blahobytu státu. Nezastupitelný význam vzdělání ve společnosti vede hospodářsky vyspělé státy k rozšíření politické a ekonomické podpory vzdělávání. Vzdělávací politika se tak zařazuje mezi priority státu.

První *Souhrnná zpráva o vzdělávání dospělých* vychází ze 154 národních zpráv, které vypracovaly členské státy organizace UNESCO na základě stávající situace vzdělávání dospělých v jejich zemích, a s použitím pěti regionálních souhrnných zpráv a pomocné literatury. Jejím účelem je poskytnout přehled o tom, jaké jsou současné trendy ve vzdělávání dospělých, a zaměřit se na klíčové úkoly v této oblasti. Záměrem vypracování této zprávy je také její další použití jako referenčního dokumentu, jako nástroj k prosazování i jako podklad pro konferenci CONFINTEA IV.

Pro porovnání uvádím tabulku č. 1 ČSÚ ve které je srovnání jednotlivých zemí Evropské unie v roce 2007 podle účastníků formálního a neformálního vzdělávání. Z této tabulky je patrné, že v EU v průměru studují muži a ženy srovnatelným dílem, jen v rozdílu 0,5 % a nejsilnější skupina je ve věku 25 – 34 let. Z tabulky je patrná i skutečnost, že v ČR se vzdělávají účastníci o 2% více než je průměr EU, ale na druhou stranu o 35,7% méně než ve Švédsku.

**Účastníci formálního a neformálního vzdělávání podle zemí,
pohlaví a věku v roce 2007 v %**

Země	Celkem	Pohlaví		Věková skupina		
		muži	ženy	25-34 let	35-54 let	55-64 let
Evropská unie /průměr/	35,7	36,1	35,4	44,7	37,2	21,6
Belgie /BG/	36,4	37,9	35,0	44,7	39,7	20,3
Německo /DE/	45,4	48,3	42,4	53,3	48,7	28,2
Estonsko /EE/	42,1	36,9	46,7	52,5	42,6	27,5
Řecko /EL/	14,5	14,3	14,6	22,7	14,0	5,1
Španělsko /ES/	30,9	30,8	31,0	39,7	30,8	17,0
Francie /FR/	35,1	36,4	33,8	48,2	35,9	16,2
Itálie /IT/	22,2	22,2	22,2	30,5	23,0	11,8
Kypr /CY/	40,6	43,0	38,2	53,2	41,1	20,1
Lotyšsko /LV/	32,7	25,9	39,0	39,0	34,3	21,8
Litva /LT/	33,9	28,7	38,7	42,7	35,1	19,0
Maďarsko /HU/	9,0	8,3	9,6	15,8	9,0	2,5
Rakousko /AT/	41,9	44,0	39,9	47,1	45,7	25,4
Polsko /PL/	21,8	21,3	22,4	34,1	20,7	6,8
Slovensko /SK/	44,0	45,3	42,8	51,0	48,3	23,8
Finsko /FI/	55,0	48,9	61,3	66,0	58,6	37,8
Švédsko /SE/	73,4	70,8	76,1	81,0	76,4	60,7
Velká Británie /UK/	49,3	47,2	51,3	58,8	50,3	37,0
Česká republika /CZ/	37,7	41,6	33,6	44,1	45,0	26,4

Tabulka č. 1

Zdroj: ČSÚ

([http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/EE004B0B27/\\$File/331309k08.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/EE004B0B27/$File/331309k08.pdf))

2. Formy vzdělávání dospělých

V oblasti celoživotního vzdělávání existují tři základní kategorie učební činnosti:

- Formální vzdělávání
- Neformální vzdělávání
- Informální vzdělávání

2.1 Formální vzdělávání

Formální vzdělávání – vzdělávání realizující se ve vzdělávacích institucích, jejichž funkce, cíle, obsah, prostředky a způsoby hodnocení jsou definovány a legislativně vymezeny. Absolvování tohoto druhu vzdělávání je zpravidla potvrzováno oficiálním dokladem o vzdělání, jeho výsledkem je daný stupeň vzdělání.

Jak uvádí Palán (2002), formální vzdělávání se organizuje v institucích, které jsou legislativně vymezeny. Jeho výsledkem je určitý stupeň vzdělání tj. ukončené výučním listem, vysvědčením nebo diplomem. *„Vzdělávání, které se realizuje ve vzdělávacích institucích (školách) a které mají jasně definované a legislativně vymezeny funkce, cíle, obsahy, prostředky a způsoby hodnocení... Probíhá určitou formou ve stanoveném čase a zahrnuje navazující vzdělávací stupně“* (Průcha a kol. 2001, s. 65-66).

Formální vzdělávání dospělých se v ČR realizuje především na středních a vysokých školách.

2.2 Neformální vzdělávání

Neformální vzdělávání – takové vzdělávání, které nevede k ucelenému školskému vzdělání. Realizuje se mimo formální vzdělávací systém. Je zaměřené na určité skupiny populace a organizují je různé instituce (firmy, kulturní zařízení, instituce zaměřené na vzdělávání dospělých, nadace, kluby apod.). Pojem neformální vzdělávání (anglický termín „non-formaladulthoodeducation“ dle výkladu UNESCO zahrnuje vzdělávací

programy a kurzy, které nevyžadují, aby byli účastníci do tohoto kurzu oficiálně zapsáni.

V České republice se tato forma vzdělávání dospělých realizuje především ve firmách, podnicích apod. a často je toto vzdělávání pracovníkům uznáváno jen v rámci podniku, firmy, kde dospělý toto vzdělávání absolvoval.

2.3 Informální vzdělávání

Informální vzdělávání – proces, získávání vědomostí, osvojování dovedností a postojů z každodenních zkušeností a kontaktů. Jedná se o vzdělávání neinstitutcionální, které probíhá v rodině, mezi vrstevníky, při práci, ve volném čase, při sledování televize, poslechu rozhlasu atd. Na rozdíl od formálního či neformálního vzdělávání je neorganizované, nesystematické a institucionálně nekoordinované.

V České republice má tato forma vzdělávání význam tehdy, pokud se v jejím rámci dotyčný student připraví a následně složí zkoušku, zpravidla ve škole, případně před podnikovou komisí. Těžištěm této formy je samostatné studium z literatury; může ovšem vycházet např. také ze zahraničního pobytu studenta (znalost angličtiny díky pobytu v anglofonní zemi). (Eger, 2005)

Toto učení je individuálně významné, protože každá úmyslně i mimovolně nabytá vědomost či dovednost má smysl pro osobní rozvoj člověka. (Rabušicová, 2008)

3. Metody vzdělávání dospělých

Metoda, znamená obecně cestu, způsob směřování k dosažení cíle. Výuková metoda je způsob činnosti vzdělavatele i vzdělávaného směřující k dosažení vzdělávacího cíle (osvojení vědomosti, vytvoření dovednosti, návyku atd.). Vzdělavatel podněcuje, řídí a usměrňuje osvojovací proces vzdělávaných.

Ve vzdělávací praxi se uplatňuje široký repertoár výukových metod. Pro jejich uspořádání jsou používána různá kritéria třídění, např.:

- podle oblasti vzdělávání dospělých (metody zájmového vzdělávání, metody profesního vzdělávání dospělých apod.),
- podle fáze výukového procesu (výukové metody expoziční, výukové metody fixační apod.) nebo podle způsobu prezentace (výukové metody slovní, výukové metody názorné apod.) (Beneš, 1997)

V andragogické didaktice je pro přehlednost třídění považováno kritérium „charakter interakce vzdělavatel - vzdělávaný“. Níže je popsáno členění těchto metod.

3.1 Monologické metody

Podstatou monologických výukových metod je jednosměrnost toku informací od vzdělavatele ke vzdělávanému, převažuje jednosměrnost působení, a to vzdělavatele na vzdělávaného, tyto metody se proto vyznačují výraznou aktivitou vzdělavatele, avšak nízkou až pasivní aktivitou vzdělávaných.

Příkladem monologické výukové metody je přednáška (nejčastější a nejtypičtější) a dále například výklad nebo vyprávění.

Monologické metody mají svá pozitiva i negativa. Mezi pozitiva lze jednoznačně zařadit:

- možnost vyložení velkých celků učební látky
- časovou úspornost
- možnost realizace vzdělávání velkého počtu účastníků

Naproti tomu mezi negativa řadíme:

- nízkou aktivitu učících se

- převažující zaměření na jediný ze smyslů, na sluch, a sním související náročnost na soustředění a rychlou únavnost
- absenci zpětné informace pro vzdělávané i vzdělavatele o průběhu a kvalitě osvojovacího procesu.

3.2 Dialogické metody

Podstatou dialogických výukových metod je obousměrný informační tok od vzdělavatele ke vzdělávanému a opačně a také mezi vzdělávanými navzájem a existence interakce mezi činiteli vzdělávacího procesu. Je tedy zřejmé, že jde o vzájemnou aktivitu všech zúčastněných a proto jsou dialogické metody zařazovány mezi aktivizační výukové metody.

Mezi nejčastější dialogické metody patří:

- výukový rozhovor
- dialog v plénu
- skupinový dialog
- dialog rozvíjený před účastníky

Specifickou dialogickou výukovou metodou, která je stále hojněji využívána, je metoda brainstormingu, která stojí na pomezí mezi dialogickými a problémovými metodami. BRAINSTORMING (brain = mozek a storm = bouře), je ve vzdělávání dospělých používán zejména pro svůj výrazný aktivizační potenciál a přínos pro rozvoj kreativity.

Realizuje se ve dvou etapách:

- iniciování spontánní produkce nápadů k tématu, které jsou shromažďovány, přesně neutrálně zaznamenány
- shromážděné nápady jsou uspořádávány, sdružovány a analyzovány (Mužík, 2005)

3.3 Problémové metody

Problémové výukové metody neboli metody řešení problémů, spočívají v tom, že do interakce vzdělavatel - vzdělávaný jsou vloženy problémové situace. Výukové téma má podobu problému, který je potřeba vyřešit. V průběhu jeho řešení probíhá osvojovací proces. Stejně jako dialogické výukové metody tak i metody problémové se vyznačují aktivitou všech zúčastněných. Proto jsou také zařazovány mezi aktivizační výukové metody.

Mezi problémové výukové metody patří:

- metody situační (řešení případových studií)
- metody inscenační (hraní rolí)
- metody projektové (vypracovávání projektů)

3.4 Výcvikové metody (praktické)

Tyto metody mají specifické postavení ve výčtu výukových metod podle zvoleného kritéria tzv. výcvikové metody, nazývané také praktické. Spočívají v praktickém osvojení dovedností až do úrovně návyků. Hlavní náplní praktické přípravy je opakovaný trénink, směřující až k návykové aplikaci vědomostí osvojované látky v profesních nebo zájmových činnostech.

Mezi inovativní metody vzdělávání dospělých v souvislosti s rozvojem elektronické komunikace patří jistě e-learning. Jde o vzdělávací proces, který využívá informační a komunikační technologie k tvorbě kurzů, k distribuci studijního obsahu, komunikaci mezi studenty navzájem, mezi studenty a pedagogy, k celkovému řízení studia.

Obecně si různé definice e-learningu můžeme rozdělit do dvou skupin. Jedna skupina preferuje technologické pojetí a druhé pojetí pedagogické. Od roku 2003 začíná převládat pedagogický přístup, jehož podstatou je podle Egera definice, že „*e-learning je vzdělávací proces spojený s počítačem a se sítí (intranet, internet)*“. Ale nejde jen „*o pouhé předání dat na disketě nebo jen přečtení si informace z internetu bez jejího dalšího cíleného zpracování.*“ (Eger, 2005 s. 40)

Nevýhodnou e-learningu je sice prostorové i časové oddělení studentů od svých

spolužáků a lektora (tutora), nicméně se s nimi může spojit zasláním zprávy. Výhodou tohoto typu studie je zejména skutečnost, že si sám studující volí místo, čas, rychlost studia, což vyhovuje především dospělým a vytíženým lidem, kteří se z nějakého důvodu nemohou vzdělávat prezenčně. Tato moderní metoda vzdělávání nabízí mimo jiné i možnost, jak zpřístupnit vzdělávání široké veřejnosti, a to i různě znevýhodněným skupinám lidí.

E-learning se v současné době uplatňuje nejen v dalším vzdělávání, v profesním vzdělávání, ale také ve formálním vzdělávání na školách. Jako velice efektivní je spojení e-learningu a prezenční formy výuky.

U e-learningu se setkáváme s pojmem tutor. Tutor je specifický termín přejatý z angličtiny. Umožňuje odlišit specifiku pedagogického pracovníka v distančním studiu. Tutor je metodický zprostředkovatel distančního studia a hodnotitel průběžných výsledků. (Eger, 2005 s. 62)

4. Motivace

Motivace hraje v procesu vzdělávání dospělých důležitou roli. Když jsem začala studovat jako dospělá po deseti letech od ukončení střední školy, kladla jsem si ve třídě plné svých dospělých spolužáků otázky, co tyto lidi vede k tomu, že se znovu vrátili do „školních lavic,“ proč se dál vzdělávají, jaká je jejich motivace?

Jak cituje Rabušicová ve své knize *Učíme se po celý život?*, bývá motivace definována jako zdroj, z něhož vychází naše jednání a jehož prostřednictvím lze toto jednání vysvětlit. Ve vztahu ke vzdělávání dospělých ji *Deschler, 1996* chápe jako obecný stav připravenosti k učení. (Rabušicová, s.97)

Základní paradigma motivace tvoří interakce několika činitelů, motivaci chápeme ve smyslu dosažení nějakého cíle, tento cíl vyjadřuje nějakou vnitřní potřebu člověka. Dle Nakonečného, *J. Reykowski, 1977, s.18* podává definici motivace jako proces psychické regulace, na němž závisí směr lidské činnosti, jakož i množství energie, kterou je člověk ochoten obětovat na realizaci daného směru...motivace je vnitřní proces podmiňující úsilí dospět k určitému cíli. (Nakonečný, s.455)

Teorií motivace je mnoho, člověk je ale tak složitá osobnost, že ani jedna teorie nedokáže vystihnout vše.

„K nejznámějšímu pojetí motivace patří Maslowova teorie nedostatkových a růstových motivů a Sprangerova koncepce hodnotových orientací. Poznat motivy znamená zjistit směřování člověka, úsilí sledovat směr a energii vynaloženou na dosažení cíle uspokojujícího motiv.“(Smékal b), 2002 s. 263)

Dle Egera motivaci definujeme jako souhrn vnitřních i vnějších faktorů, které:

1. vzbuzují, aktivují, dodávají energii lidskému jednání a prožívání
2. zaměřují toto jednání a prožívání určitým směrem
3. řídí jeho průběh, způsob dosahování výsledků
4. ovlivňují též způsob reagování jedince na jeho jednání a prožívání, jeho vztahy k ostatním lidem a ke světu.

Motiv je důvod pro to, abychom něco udělali a má tři složky: směr, úsilí a vytrvalost. Výkon jedince je potom motivován faktory vnitřními a vnějšími.(Eger, 2005, s. 59)

Mezi vnější činitele můžeme řadit objektivní, zvenku působící vlivy, které si každý jedinec přetransformuje do subjektivní, individuální podoby. Tyto vnější vlivy označujeme jako stimuly, nebo pobídky. Tyto pobídky bývají uplatňovány záměrně v podobě stimulace. „Stimulací rozumíme vnější působení na prožívání a jednání

člověka, cílevědomé ovlivňování a usměrňování jeho motivace.“ Žádoucí účinek může mít pak jen taková stimulace, pokud jsou užité stimuly v souladu s vnitřní strukturou motivace jedince. (Provazník, 2002 s. 105)

Mezi vnitřní činitele motivace zařazujeme vnitřní popudy, které člověka tlačí, ženou k uspokojení své potřeby. Jde o vnitřní stav puzení k vědomému dosažení určitého cíle, který je provázený určitou mírou vnitřního napětí a určitým stupněm aktivace. Na základě svých vnitřních motivů může člověk v příslušné vzdělávací aktivitě nalézat potěšení a radost z nových poznatků. (Rabušicová, 2008)

Podle Rabušicové platí, že motivace ke vzdělávání dospělých může být aktivována z obou těchto zdrojů. Člověk může zároveň chtít uspokojit požadavky zaměstnavatele a zároveň má sám radost z toho, že se něčemu novému naučí. (Rabušicová, 2008)

4.1 Vnější motivace

Vnější motivace je spojena se získáním určité odměny za výsledek činnosti. Mluví se zde o problému tzv. pragmatické strategie, „dosažení výsledku s co nejmenším odporem“, se kterou při vzdělávání dospělých často bojujeme. (Eger, 2005, s. 59)

4.2 Vnitřní motivace

Vnitřní motivace je závislá na tom, zda vzdělávací činnost a její výsledky jsou pro studujícího smysluplné a potřebné. Velmi motivující je, když se studující může podílet na výběru cílů, metod i hodnocení výsledků. Především u dospělých je důležitá souvislost vzdělávání s praxí. Dospělí se totiž na rozdíl od dětí učit nemusí, ale učí se protože chtějí, většinou je motivuje k učení jejich práce. (Eger, 2005, s. 59)

5. Specifika vzdělávání dospělých

Lidé vnímají vzdělání nejčastěji z těchto hledisek:

- Vzdělání jako předpoklad pro profesní uplatnění (ekonomická rovina)
- Vzdělání jako obecný výraz kulturní sounáležitosti (sociální rovina)
- Vzdělání jako přirozený produkt vlastní zájmové činnosti, např. četba, koníčky, relaxace (individuální rovina)

5.1 Věk

Je vnímán velmi intenzivně zejména starší generací, která má reálný strach z toho, že v případě ztráty pracovního místa bude dána přednost adeptům mladším a perspektivnějším.

„Po 45. roce jsem nabyl dojmu, že je člověk téměř už odepsaný, nikoho pak nezajímá VŠ, jazyk, ..., ale věk.“ (P)

(výzkum společnosti Donath-Burson-Marsteller ve spolupráci s Asociací institucí vzdělávání dospělých ČR)

5.2 Motivace a bariéry ve vzdělávání

Potřeba vzdělávání je relativně silnější u lidí, kde existuje reálná hrozba ztráty zaměstnání:

- Nezaměstnaní, popř. lidé, jejichž pracovní místo je nejisté
- Matky na mateřské dovolené
- Starší lidé (věk nad cca 45)

Záleží ovšem také na vnitřní motivaci a celkovém individuálním přístupu jedince. Vnitřní motivaci mají především mladší a ambicióznější lidé.

„Já bych studovala MBA, kdybych na to měla, nebo práva. V současné době konzultuju ještě se školou, kde jsem vystudovala.“ (P)

Potřeba dalšího vzdělání je naopak obecně nižší, má-li člověk stabilní/fungující pracovní pozici, kde je spokojen, a neplánuje-li kariérní postup.

„Já bych se vzdělával jen v případě, že mě někdo propustí a jsem donucen se requalifikovat na něco jiného“. (T)

(výzkum společnosti Donath-Burson-Marsteller ve spolupráci s Asociací institucí vzdělávání dospělých ČR)

Jaké jsou dnes důvody pro to, aby se člověk vzdělával i v dospělosti? Čím bývají studenti ve věku od 25 do 65 let nejčastěji motivováni?

Motivací je buď kariérní růst (nyní i udržení si zaměstnání), nebo osobní angažovanost u občanského vzdělávání (rozvíjení svého koníčka a snaha o smysluplné trávení volného času). Jedná se tedy o investici či spotřebu.

Vzdělávání dospělých v ČR roce 2007

	celkem dospělí 25-64 let	z toho účastníci ve vzdělávání							
		formálním	neformálním	informálním	součet ^{*)}	formálním	neformálním	informálním	součet ^{*)}
		ukazatel				relativní hodnoty v %			
celkem	6 045	233	2 142	3 304	5 679	3,9	35,4	54,7	94
z toho: muži	3 038	104	1 203	1 678	2 986	3,4	39,6	55,2	98
ženy	3 007	129	938	1 626	2 693	4,3	31,2	54,1	90
v tom podle věku:									
25–34 let	1 570	154	596	933	1 683	9,8	38,0	59,4	107
35–49 let	2 153	66	940	1 233	2 239	3,1	43,7	57,2	104
50–64 let	2 322	13	605	1 138	1 757	0,6	26,1	49,0	76
v tom podle dokončeného vzdělání:									
ZŠ	749	5	109	239	353	0,7	14,5	32,0	47
SŠ	4 420	144	1 533	2 373	4 050	3,2	34,7	53,7	92
VŠ	875	85	500	692	1 276	9,7	57,1	79,0	146
v tom podle ekonomického statusu:									
zaměstnaní	4 435	161	2 037	2 582	4 779	3,6	45,9	58,2	108
nezaměstnaní	248	4	29	113	146	1,5	11,8	45,6	59
ekonom. neaktivní	1 362	69	76	609	753	5,0	5,6	44,7	55

Tabulka č. 3

Zdroj: ČSÚ ([http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/EE004B0B27/\\$File/331309k08.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/EE004B0B27/$File/331309k08.pdf))

Z tabulky č. 3 je patrné, že ačkoliv by nezaměstnaní a lidé se základním vzděláním by měli být více motivováni na dalším vzdělávání více z důvodu zlepšení své pracovní pozice na trhu práce, tak opak je pravdou. V ČR v roce 2007 se vzdělávali nejméně lidé se základním vzděláním a nezaměstnaní. Je sice pravdou, že u zaměstnaných se podíl zvyšuje hlavně o neformální vzdělávání, které většinou organizuje zaměstnavatel, ale i tak jsou tyto čísla alarmující. Ukazují celé společnosti ČR, že je nutné motivovat právě tyto skupiny, aby se účastnily dalšího vzdělávání.

Asi největší bariéra pro dospělého je časová náročnost pro další vzdělávání a také z finančního hlediska se mnoha lidem další studium jeví jako nemožné.

Lidé nemají také dostatek motivace k tomu, aby se nějakým způsobem seberealizovali, říkají, že nemají důvod, že jsou nato „staří a líní“ a také mají malou důvěru v efektivnost dalšího vzdělávání. Dospělí se totiž na rozdíl od dětí učit nemusí, záleží to většinou jen na jejich vůli.

Mladá generace to má v mnoha směrech jednodušší, mladí lidé jsou dnes mnohem lépe vybaveni jak po stránce jazykové, tak po stránce technologické. Starší lidé se při dnešní rychlosti vývoje v oblasti technologií nestačí adaptovat. I proto se u starší generace ve větší míře objevuje nechuť, či spíše obava z dalšího vzdělávání.

Dospělý člověk potřebuje k učení výraznou motivaci. Je nezbytné, aby měl předem stanoveny cíle, k nimž jsou motivy zaměřeny. Cíle musí být jasné, zřejmé a konkrétní. Motivy spočívají zvláště v potřebách, z nichž nejvýznamnější jsou:

- odstraňování vlastních nedostatků – mezery ve znalostech vnímáme jako slabinu, která vyplynula v nějaké situaci v praxi
- potřeba rozvíjet se
- sebeuplatnění – chceme své poznatky, schopnosti a dovednosti uplatnit
- ocenění - úspěch je silný motiv
- aspirace, ctižádost – vrozená vlastnost, touha vyniknout, být lepší
- osobní zájmy (koníčky, touha po poznání a vědění)
- pocit nejistoty (specializace v oboru a závislost na ní)
- existenční problémy (nezaměstnanost, sesazení z funkce, konkurence)
- smysluplná náplň (nuda, pocit osamění, nepotřebnosti)

(http://www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_40129/02.pdf)

6. Výsledky výzkumného šetření

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu, který jsem prováděla v rámci této bakalářské práce, bylo zjistit motivaci dospělých k dalšímu studiu. Proto jsem se snažila zjistit důvody, které vedly dospělé k opětovnému studiu a jak se dospělí dověděli o možnosti dalšího studia. Usilovala jsem o to zjistit, zda má souvislost doba od ukončení studia na důvody, které vedou ke studiu. Jestli jim vyhovuje organizace studia, a jakou formu učení si sami zvolili. Dalším cílem mé práce bylo zjistit metody výuky, které by nejvíce dospělým vyhovovali (které preferují).

U všech otázek v dotazníku jsem se snažila u odpovědí zjistit rozdíly mezi muži a ženami.

6.2 Výzkumný soubor

Dotazníkové šetření jsem zaměřila na skupinu dospělých, kteří se vzdělávají na Institutu mezooborových studií Brno (IMS), tedy na své spolužáky III. ročníku studia, kteří studují kombinovanou formou studia obor sociální pedagogika.

Výzkumný soubor je tvořen dospělými lidmi, kteří se účastní formálního vzdělávání.

6.3 Metody výzkumu

Sběr dat jsem prováděla pomocí dotazníku, jehož vzor je uveden v příloze č. 1 této práce. Metodu dotazníku jsem si zvolila pro její rychlé a nenáročné shromažďování velkého počtu dat.

Výzkum jsem prováděla osobním předáním dotazníků náhodným výběrem mezi své spolužáky, studenty IMS Brno.

Celkem bylo rozdáno 50 dotazníků. Vyplněných dotazníků bylo získáno 45 zpět. Celková úspěšnost tedy byla 72,5 %.

V dotazníku bylo celkem 20 otázek. Respondenti si mohli vybírat z odpovědí a) až nejvýše f), z čehož u jedné z odpovědí byla dána možnost respondentům doplnit odpověď svými slovy.

Respondentům bylo umožněno u některých otázek výběru více odpovědí. Tuto možnost jsem zvolila z důvodu co nejplastičtějšího posuzování získaných výsledků.

Vyhodnocení výzkumu jsem prováděla kvantitativní analýzou a výsledky byly zpracovány do tabulek a grafů se slovním komentářem.

6.4 Rozbor a srovnání výsledků

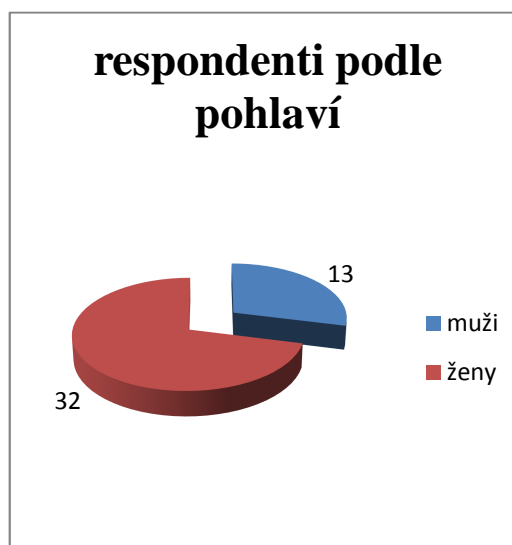
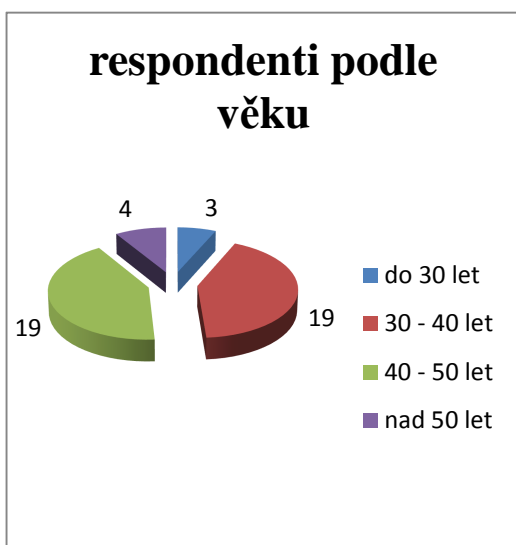
Otázka č. 1 Váš věk a pohlaví

Tato otázka měla zjistit věk a pohlaví respondentů z důvodu, abych si udělala obrázek o nejpočetnější věkové skupině a zároveň u následujících otázek mohla hledat rozdíly v odpovědích mezi pohlavími.

Věk	Muž	Žena	Celkový počet respondentů
do 30 let	1	2	3
30 – 40 let	6	13	19
40 – 50 let	6	13	19
ad 50 let	0	4	4
celkem	13	32	45

Z celkového počtu 45 respondentů výzkumu jsem touto otázkou zjistila, že nejpočetnější jsou 2 skupiny, a to respondenti ve věku 30 – 40 let a 40 – 50 let. Ve skupině do 30 let byly jen 3 respondenti a ve skupině nad 50 let byly jen 4 respondenti. Poměr mezi muži a ženami je z celkového počtu 45 respondentů 13 mužů a 32 žen. U nejpočetnějších dvou skupin pak shodně 6 mužů a 13 žen.

Pro přehlednost jsem tyto výsledky zpracovala do grafického znázornění podle věku jednotlivých skupin respondentů a podle pohlaví:

Otázka č. 2 Důvody, které Vás vedly k opětovnému studiu

Tuto otázku jsem respondentům položila z důvodu zjistit jejich motivaci, která je vedla k dalšímu studiu.

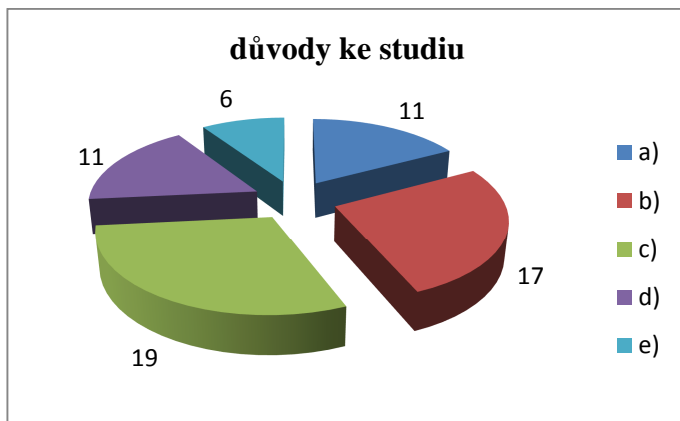
Důvody	Muž	Žena	Celkem
nespokojenost úrovně dosavadní výuky	3	8	11
lepší uplatnění na trhu práce	4	13	17
požadavek zaměstnavatele	7	12	19
touha – možnost získat zajímavější práci	3	8	11
jiný důvod	2	4	6

Z tabulky je patrné, že nejčastějším důvodem k dalšímu studiu je v tomto mém výzkumném souboru požadavek zaměstnavatele a lepší uplatnění na trhu práce. Teprve dalším důvodem je co do počtu odpovědí stejně nespokojenost úrovně dosavadní výuky a touha – možnost získat zajímavější práci. Jiný důvod uvedlo jen 6 respondentů, z toho 2 muži a 4 ženy.

U mužů byl jiný důvod setrvačnost ve studiu a nezakrnutí. Naproti tomu u žen byl jiným důvodem: vyšší platová třída, změna zákona, získání nových znalostí a využití dostatku volného času.

Pokud budeme posuzovat odpovědi z pohledu rozdílů pohlaví, tak u mužů převládá důvod k dalšímu studiu požadavek zaměstnavatele a následně lepší uplatnění na trhu práce, přičemž u skupiny žen je to právě naopak, ale jen s malým rozdílem v počtu 1 respondentky. Dalším důvodem u mužů je uváděno shodně v počtu 3 respondentů nespokojenost úrovně dosavadního vzdělání a touha – možnost získat zajímavější práci. Ve skupině žen jsou tyto 2 důvody k dalšímu studiu také shodně uváděny v počtu 8 respondentek.

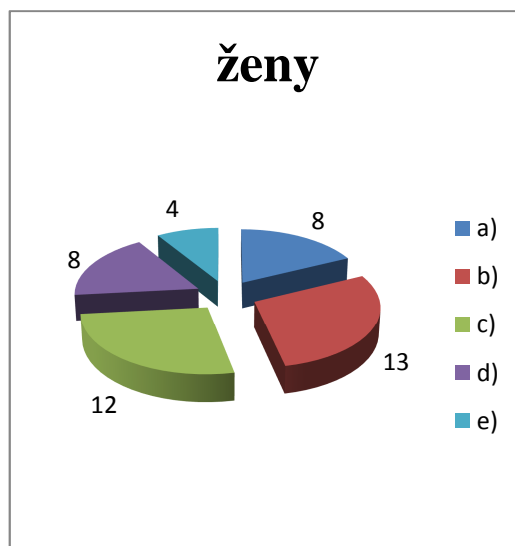
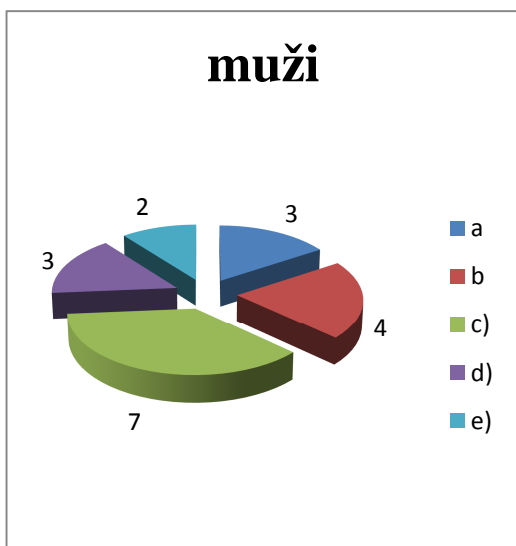
Tyto rozdíly jsou vidět v grafickém znázornění:

Vysvětlivky:

a) - nespokojenost úrovně dosavadního vzdělání, b) – lepší uplatnění na trhu práce, c) – požadavek zaměstnavatele, d) touha – možnost získat zajímavější práci, e) – jiný důvod

Výsledky odpovědí otázky číslo 2 rozdělené podle pohlaví v grafu:

Vysvětlivky:

a) - nespokojenost úrovně dosavadního vzdělání, b) – lepší uplatnění na trhu práce, c) – požadavek zaměstnavatele, d) touha – možnost získat zajímavější práci, e) – jiný důvod

Otázka č. 3 Před kolika lety jste dokončil (a) předcházející školu (kurz)?

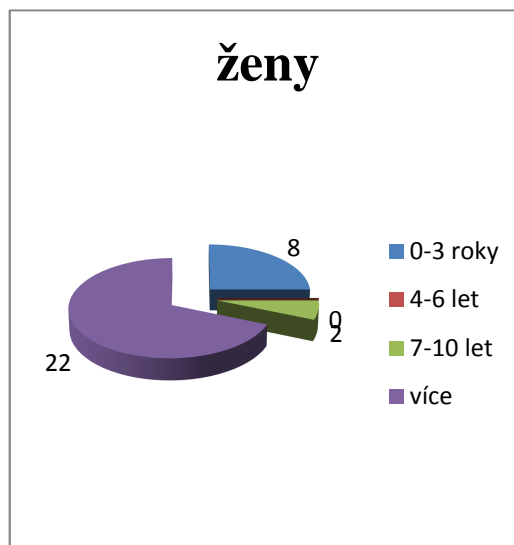
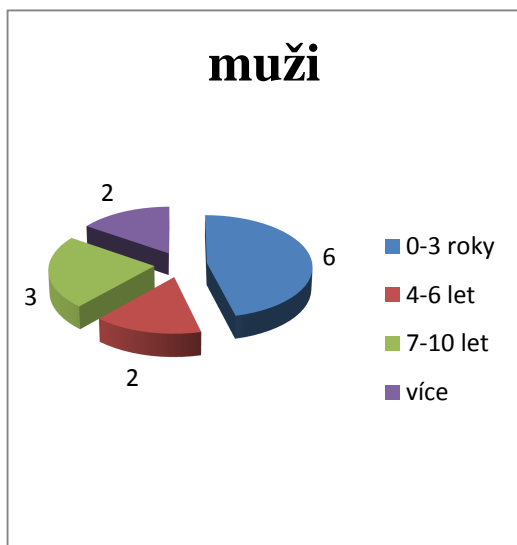
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, kolik let rozděluje respondenty od ukončení předchozího studia v závislosti na dalším studiu.

Roky	Muž	Žena	Celkový počet
0 - 3	6	8	14
4 - 6	2	0	2
7 – 10	3	2	5
více	2	22	24
celkem	13	32	45

Z tabulky vyplývá, že nejvíce respondentů ukončilo studium před více jak 10 lety a to se nejvíce ženami a následně nejčastější odpověď byla před 0 – 3 lety. Ostatní respondenti se pohybovali v rozmezí 4 - 6 let v počtu 2 respondentů a 7 – 10 let od ukončení studia.

Z tohoto šetření mi vyplývá skutečnost, že mohu respondenty rozdělit zásadně do dvou skupin. Jedná se o skupinu, která hned po střední škole se snaží dosáhnout vysokoškolského vzdělání a jedná o skupinu, která až v pozdějším věku, relativně po delší době od ukončení středoškolského vzdělání se rozhodla dále vzdělávat. V této skupině právě převaha žen napovídá, že tyto ženy měly nejdříve rodinu, děti a teprve následně se rozhodly vstoupit zpět do vzdělávacího procesu. Myslím si, že to odpovídá i současnému trendu společnosti v ČR, kdy je na vzdělání uplatňován vyšší nárok než např. před 10 a více lety. Toto předpokládám právě u první skupiny, tj. vzdělávajících se 0 – 3 roky od ukončení studia, kde si dnes mladí uvědomují, že tyto nároky na vzdělání existují a chtějí si tak zvýšit šance na trhu práce a překvapivě si to uvědomují více muži než ženy.

Výsledky tabulky jsou pro srovnání znázorněny do grafu podle pohlaví:

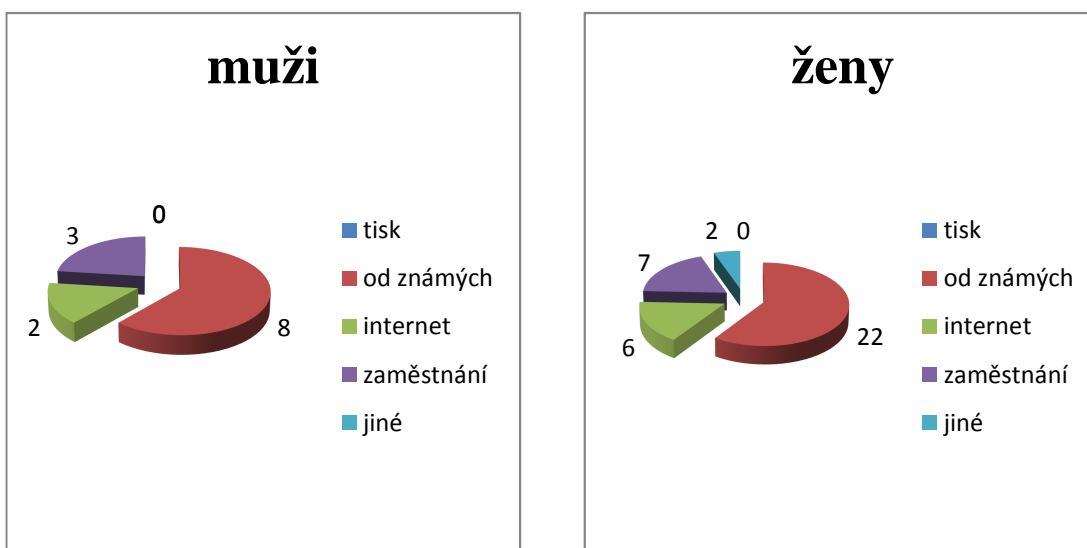
Otázka č. 4 Jak jste se dozvěděli o studijním programu, který právě studujete?

Tato otázka byla položena pro to, abych zjistila nejčastější zdroj informací k dalšímu vzdělávání u dospělých. Jsem přesvědčena, že tato otázka souvisí s motivací ke vzdělávání.

Zdroj informace	muž	žena	celkový počet
denní tisk	0	0	0
od známých	8	22	30
internet	2	6	8
zaměstnání	3	7	10
jiná možnost	0	2	2
celkem	13	37	50

Byla jsem překvapena výsledky této otázky, neboť v moderním světě informačních technologií odpovědělo nejvíce respondentů - 30, že se o možnosti vzdělávání dozvědělo od známých. Následující nejsilnější skupinou byl zdrojem informací zaměstnavatel pak následně internet a jiná možnost. Jsem přesvědčená, že v této oblasti je dána možnost k rozšíření informací o dalším vzdělávání pro širokou vrstvu veřejnosti například formou letáků, reklam nebo i zasílání emailů přímo organizacím.

Shoda zdroje informací mezi muži a ženami je výrazně patrná v grafu:

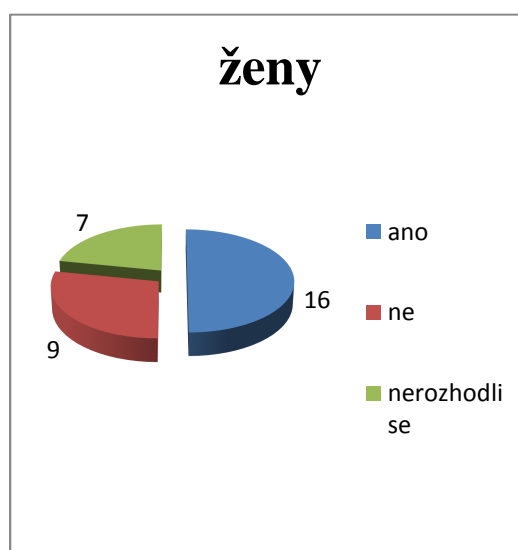
Otázka č. 5 Máte v úmyslu po ukončení tohoto studijního programu dále pokračovat ve studiu (např. v magisterském, další kurz, apod.)?

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, jestli jsou respondenti natolik motivováni k dalšímu vzdělávání, že po ukončení bakalářského studia mají v úmyslu pokračovat ve studiu, a to například v magisterském studijním programu.

	Muž	Žena	Celkový počet
ano	5	16	21
ne	4	9	13
ještě jsem se nerozhodl (a)	4	7	11
celkem	13	32	45

Největší počet respondentů – 21, a z toho 16 žen odpovědělo na tuto otázku, že mají v úmyslu pokračovat v dalším studiu. 11 respondentů, z toho 7 žen ještě nebylo rozhodnuto o pokračování studia a 13 respondentů prohlásilo, že nebudou pokračovat. Je potěšujícím zjištěním, že z 45 respondentů již nyní cca polovina ví, že chce pokračovat v dalším studiu, i když jde převážně o ženy, které jsou již rozhodnuté.

Výsledky odpovědí otázky číslo 5 rozdělené podle pohlaví v grafu:

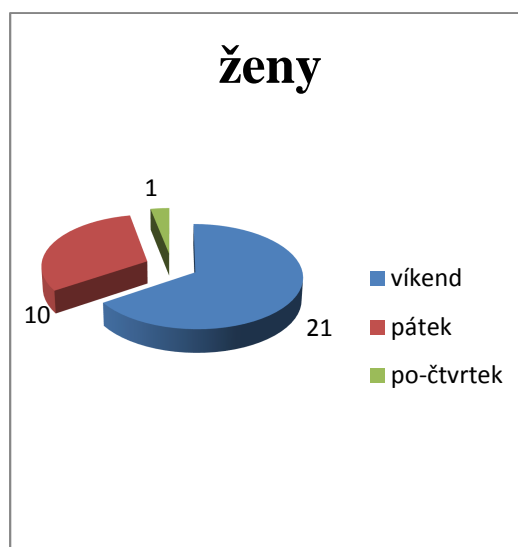
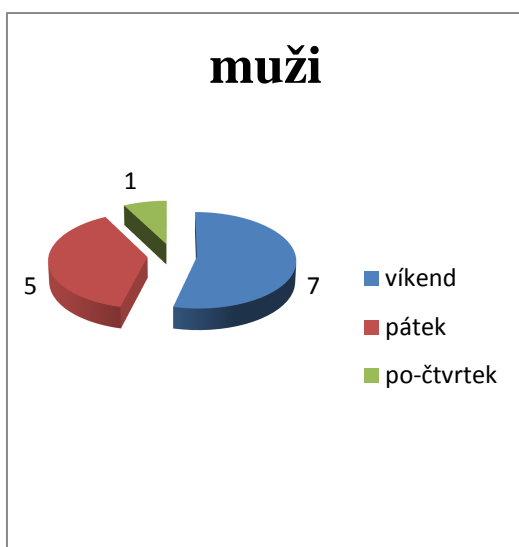
Otázka č. 6 Který den Vám nejlépe vyhovuje ke studiu při zaměstnání?

Tuto otázku jsem kladla z důvodu ujasnění, který den respondenti nejvíce preferují při studiu při zaměstnání.

	Muž	Žena	Celkový počet
víkend	7	21	28
pátek	5	10	15
pondělí - čtvrtek	1	1	2
celkem	13	32	45

Z tabulky je jasně patrné, že nejvíce pro studium při zaměstnání vyhovuje respondentům víkend – 28 respondentů – 7 mužům a 21 ženám, případně i pátek -15 respondentům – 5 mužům a 10 ženám. Dny pondělí – čtvrtek zvolili pouze 2 respondenti a to 1 muž a 1 žena.

Shoda výsledků je patrná i z grafů podle jednotlivých pohlaví:

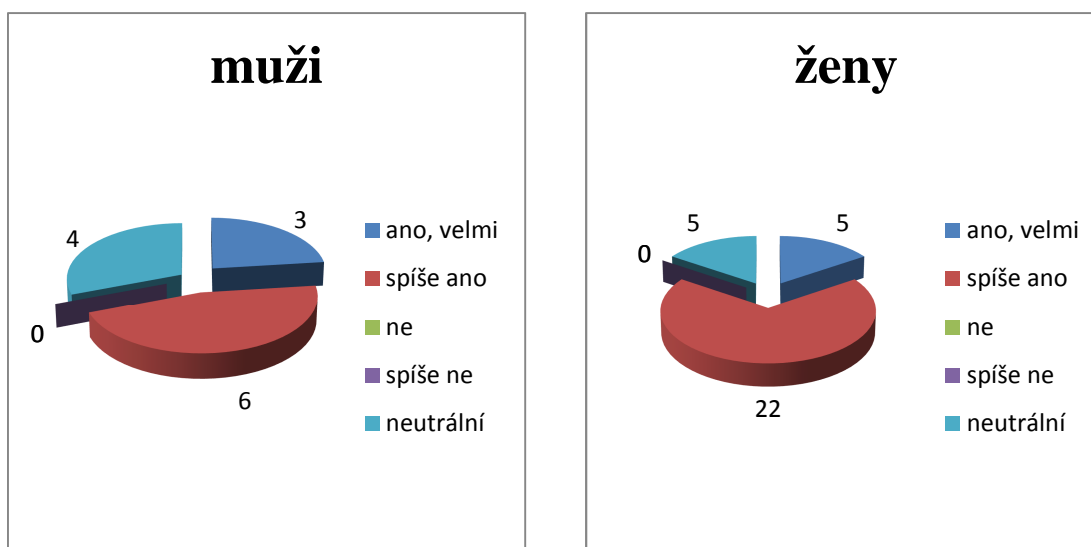
Otázka č. 7 Jste spokojeni s kvalitou výuky?

Touto otázkou jsem se pokoušela zjistit spokojenost s kvalitou výuky, neboť má vztah nejen k používaným metodám výuky, ale i na motivaci respondentů. Pokud bude dospělý spokojen se vzděláváním, kterého se účastnil, je větší předpoklad, že se dalšího vzdělávání zúčastní opět.

	muž	žena	celkový počet
ano, velmi	3	5	8
spíše ano	6	22	28
ne	0	0	0
spíše ne	0	0	0
neutrální	4	5	9
celkem	13	32	45

Respondenti na tuto otázku odpovídali nejvíce spíše ano, že jsou spokojeni s kvalitou výuky, a to 6 mužů a 22 žen. Dalších 8 respondentů bylo spokojeno velmi, a to 3 muži a 5 žen. Celkem 9 respondentů 4 muži a 5 žen zaujalo neutrální postoj ke kvalitě výuky. Můžeme ale říci, že tyto výsledky jsou velmi uspokojivé.

V grafickém znázornění výsledků odpovědí je vidět shoda u obou pohlaví:

Otázka č. 8 Která denní doba Vám nejlépe vyhovuje ke studiu?

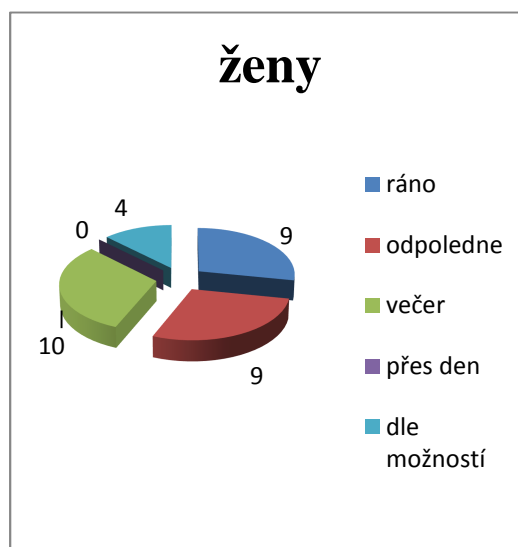
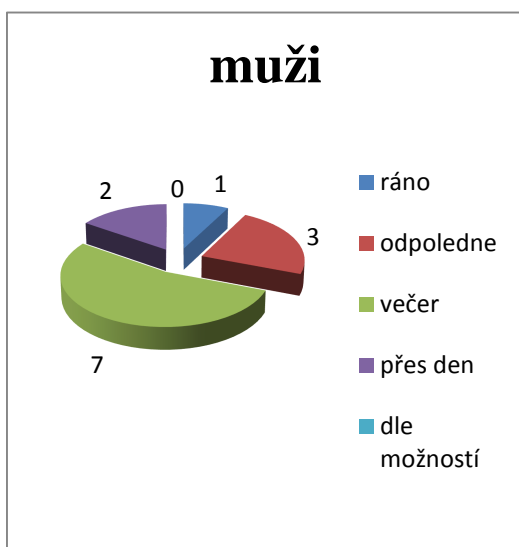
Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda má denní doba nějaký vztah k organizaci studia dospělých.

	muž	žena	celkový počet
ráno	1	9	10
odpoledne	3	9	12
večer	7	10	17
přes den	2	0	2
dle možností	0	4	4
celkem	13	32	45

Z výsledků na tuto otázku jednoznačně vyplývá, že u každého respondenta je denní doba vhodná na učení individuální. Nejvíce respondentů uvedlo nejlepší dobu ke studiu večer – 7 mužů a 10 žen. Následně v počtu respondentů je nejvhodnější odpoledne a je nejvhodnější dobou ráno. Jen 2 respondenti se učí přes den a 4 respondenti studují dle možností, kdy mají čas.

Tyto výsledky odpovídají skutečnosti, že studenti studují po zaměstnání a proto je pro ně nejvhodnější dobou ke studiu večer a odpoledne. Tyto odpovědi také odpovídají individuálně každému jednotlivému studentovi.

V grafickém znázornění výsledků odpovědí podle pohlaví je vidět individuální doba ke studiu u jednotlivých respondentů, i když převažuje večer a odpoledne:

Otázka č. 9 Jak dlouho se dokážete během jednoho dne učit?

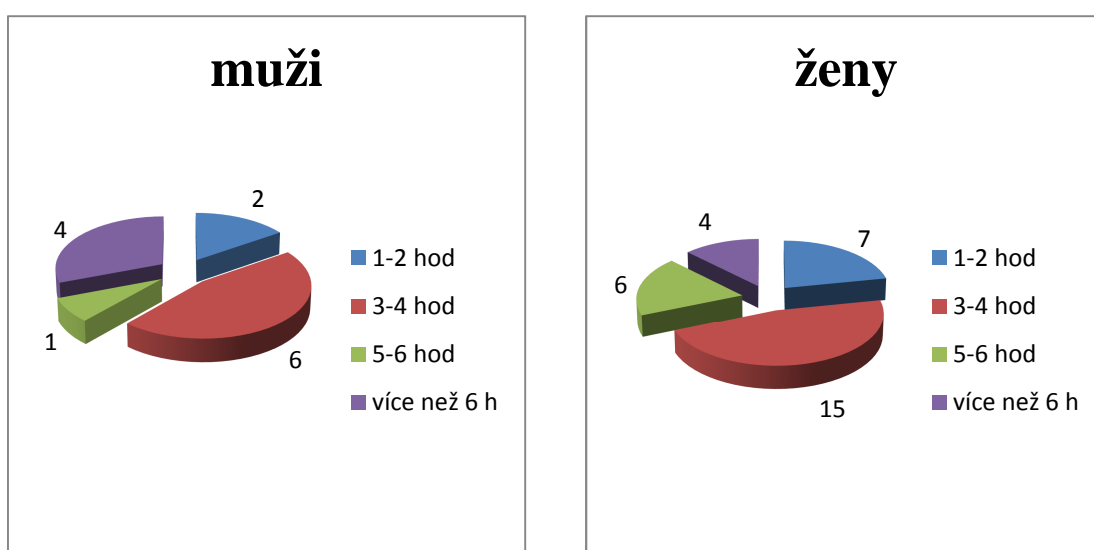
Tato otázka byla položena z důvodu, že si myslím, že vztah věku studentů a dobou možnosti učení je paralelní. Současně mě zajímalo, jakou dobu jsou zaměstnaní studenti schopni se denně učit.

	muž	žena	celkový počet
1 – 2 hodiny	2	7	9
3 – 4 hodiny	6	15	21
5 – 6 hodin	1	6	7
více než 6 hod	4	4	8
celkem	13	32	45

Z výsledku výzkumu mi vyplynulo, že převážná část respondentů - 21, v počtu 6 mužů a 15 žen je schopná se během jednoho dne učit 3 – 4 hodiny. Učit se 1 – 2 hodiny je schopno 9 respondentů, 2 muži a 7 žen a učit se 5 – 6 hodin je schopno 7 respondentů, 1 muž a 6 žen. Více než 6 hodin je schopno se učit 8 respondentů, a to shodně 4 muži i ženy.

Možnost délky studia je ovlivněna individuálně podle osobnosti studentů a dle mého názoru též na jejich pracovním vytížení.

V grafickém znázornění výsledků odpovědí je vidět shoda u obou pohlaví:

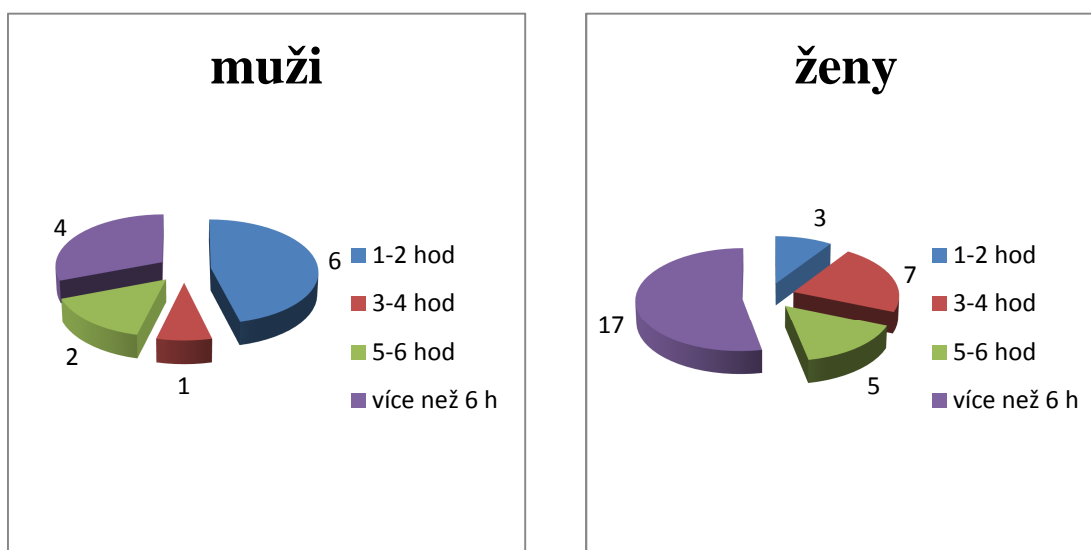
Otázka č. 10 Kolik hodin týdně asi věnujete domácímu studiu?

Snažila jsem se touto otázkou zjistit, zda se studenti v dalším vzdělávání připravují průběžně, nebo jim vyhovují lépe se učit jen v jednom či dvěma dny v týdnu. Touto otázkou jsem navázala na otázku č. 9.

	muž	žena	celkový počet
1 – 2 hodiny	6	3	9
3 – 4 hodiny	1	7	8
5 – 6 hodin	2	5	7
více než 6 hod	4	17	21
celkem	13	32	45

Výsledkem dotazníkového šetření bylo mé zjištění, že většina studujících dospělých se věnuje týdně víc jak 6 hodin domácímu studiu – 4 muži a 17 žen. Z počtu mužů je to jen cca jedna třetina, ale z počtu žen to je cca polovina. Z tohoto výsledku se zdá, že ženy obecně se věnují přípravě větší počet hodin a myslím si, že i zodpovědněji přistupují k celkovému studiu. Další skupinu, která se učí nejméně, 1 – 2 hodiny týdně tvoří 9 respondentů – 6 mužů a 3 ženy, což odpovídá právě opaku, že muži studium neberou tak zodpovědně. Skupina učících se 3 – 4 hodiny je tvořena 8 respondenty, kde je 1 muž a 7 žen a skupinu, která se učí 5 – 6 hodin vytváří 7 respondentů, z toho 2 muži a 5 žen.

V grafickém znázornění výsledků odpovědí vidíme rozdíly mezi muži a ženami v týdenním učení:

Otázka č. 11 Potřebujete k učení absolutní klid, nebo jste schopni pracovat i v jiných podmínkách?

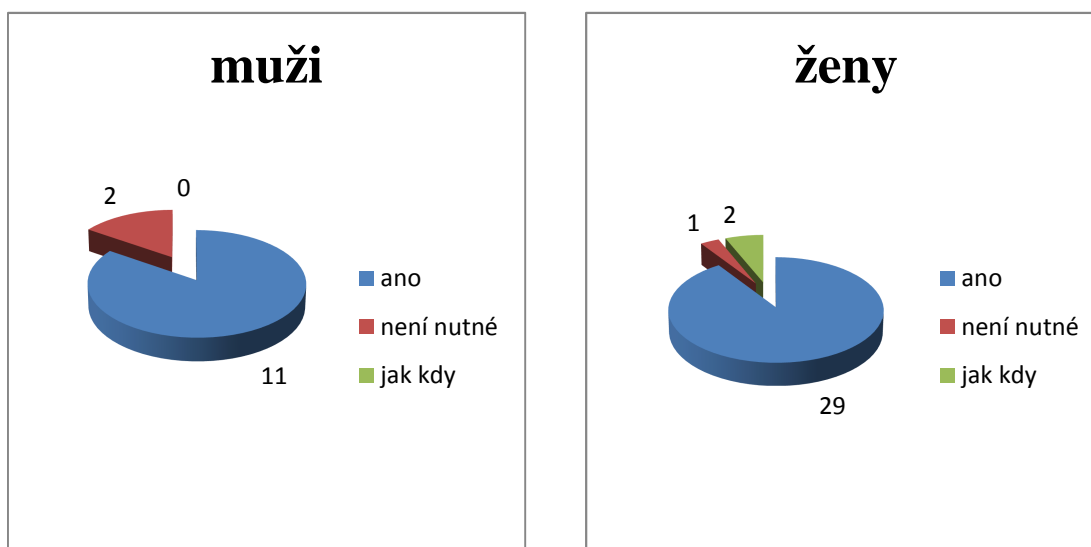
Touto otázkou jsem pokračovala v otázkách č. 9 a 11. Snažila jsem se najít paralelu mezi věkem dospělých studentů a nejlepší metodou k jejich učení.

	muž	žena	celkový počet
ano	11	29	40
není to nutné	2	1	3
jak kdy	0	2	2
celkem	13	32	45

Z celkového počtu 45 respondentů potřebuje klid na učení 40 studentů – 11 mužů a 29 žen. Jen 3 respondenti odpověděli, že klid není nutný – 2 muži a 1 žena a 2 respondentům klid na učení potřebují dle situace – jak kdy, a to jen 2 ženy.

Odpovědi na tuto otázku se mi potvrdil můj předpoklad, že se vzrůstajícím věkem a vzhledem ke studiu při zaměstnání potřebují dospělí studenti více klidu a soustředění na učení.

Shoda výsledků této odpovědi u mužů i žen je na první pohled patrná i z grafu:

Otázka č. 12 Učíte se z knih, skript nebo z Vašich poznámek? (odpovědi je možno kombinovat)

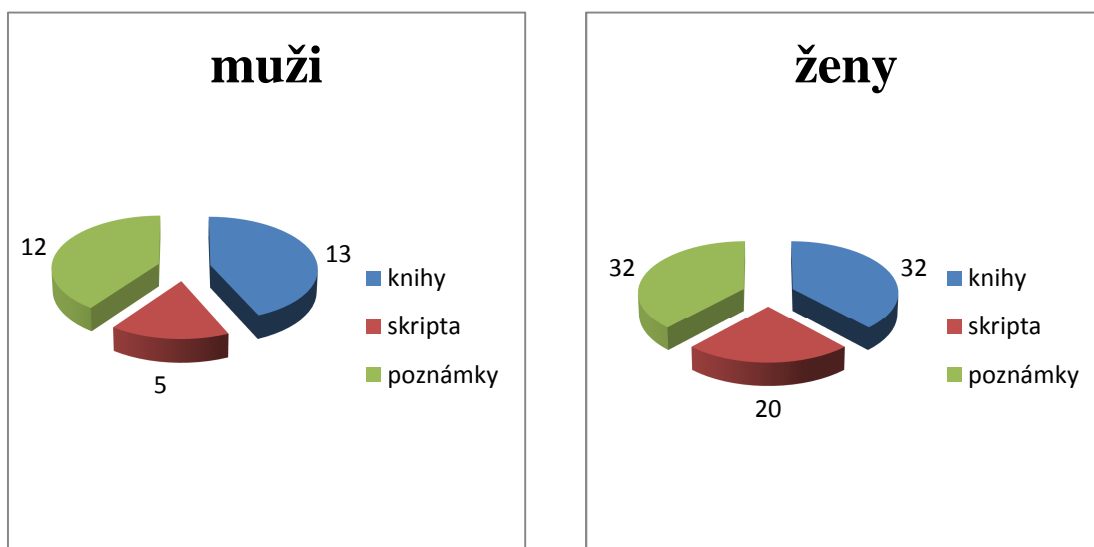
Otázka byla položena za účelem zjistit, jak zodpovědně se dospělí studenti učí. Jestli jim postačují pouze skripta, nebo chodí na přednášky a učí se i z poznámek. Nakolik se jejich zodpovědnost projevuje v tom, že si obstarávají odbornou literaturu – knihy.

	muž	žena	celkový počet
knihy	13	32	35
skripta	5	20	25
poznámky	12	32	44
celkem	30	84	104

Odpovědi na tuto otázku byly celkem překvapivé. Všichni respondenti využili možnosti kombinace odpovědí, což je patrné i z výsledků uvedených v tabulce. Nejvíce studentů se učí ze svých poznámek, a to 44 studentů – 12 mužů a 32 žen. Vzhledem k celkovému počtu respondentů 45 mohu říci, že až na 1 studenta všichni využívají svoje poznámky ve studiu. Druhou nejpočetnější odpovědí bylo studium z knih, celkem 35 studentů – 13 mužů a 32 žen, což jsou prakticky všichni respondenti mého výzkumu. Ze skript studuje 25 respondentů – 5 mužů a 20 žen.

Mohu říci, že všichni studenti studují zodpovědně jak z poznámek, knih i skript.

Tato shoda výsledků u mužů i žen je na první pohled patrná i z grafu:

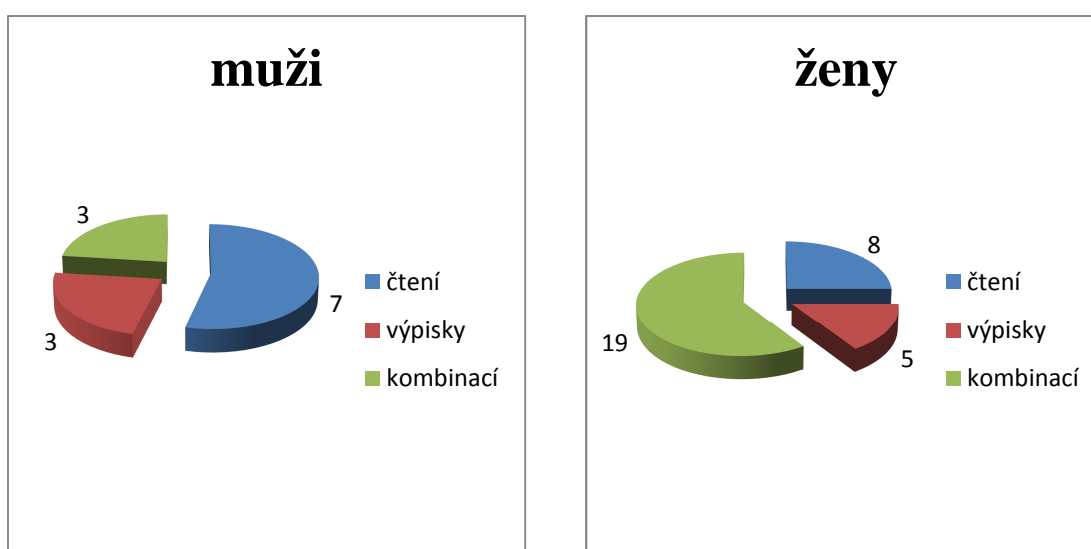
Otázka č. 13 Jakým způsobem se učíte? (je možno zvolit více odpovědí)

Cílem této otázky bylo zjistit způsob učení dospělých studentů. Jakou metodu používají dospělí k zapamatování učiva?

	muž	žena	celkem
přečtu si text a pak se ho pokouším opakovat	7	8	15
dělám si výpisky, které se snažím zapamatovat	3	5	8
kombinuji oba způsoby	3	19	22
celkem	13	32	45

Svým výzkumem jsem zjistila, že nejvíce respondentů 22, z toho 3 muži a 19 žen se učí kombinací metod: přečtení si textu a pak si ho opakují a dělají si výpisky, které si snaží zapamatovat. V této skupině je větší převaha žen, která používá k učení kombinaci obou metod. Metodu přečtu si text a pokouším se ho opakovat používá celkem 15 respondentů – 7 mužů a 8 žen. Výpisky si zpracovává jen 8 respondentů – 3 muži a 5 žen.

Převaha kombinace obou způsobů u žen je zřejmá i na grafu:

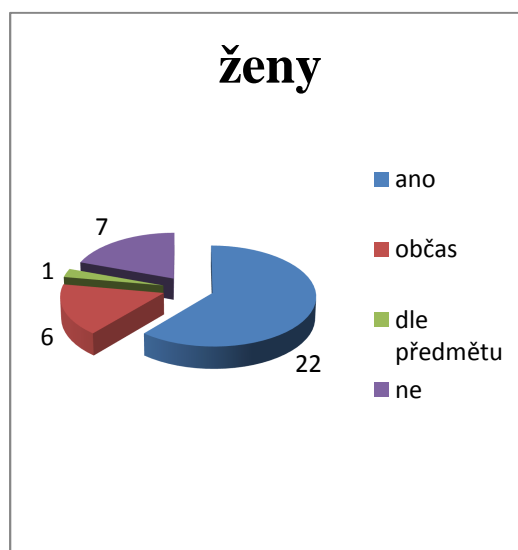
Otázka č. 14 Zamýšlíte se při učení nad tím, co Vám nové informace přinesou, jak je můžete využít v současnosti?

Otázka měla za cíl zjistit, zda se dospělí studenti zamýšlení při učení nad tím, co jim informace přinesou pro praxi a jestli tyto získané informace mohou použít v současnosti například ve svém povolání.

	muž	žena	celkový počet
ano	5	22	27
občas	4	2	6
záleží na předmětu	3	1	4
ne	1	7	8
celkem	13	32	45

Nejsilnější skupina respondentů v počtu 27 – 5 mužů a 22 žen odpovídala, že si zamýšlí nad tím, co jim získané informaci přinesou. Je ovšem zarážející i druhá nejčetnější skupina v počtu 8 respondentů – 1 muž a 7 žen, kteří se nad tímto vůbec nezamýšlejí. Další skupina 6 respondentů – 4 muži a 2 ženy se zamýšlejí jen občas a podle předmětu se nad touto otázkou zamýšlí jen 4 respondenti – 3 muži a 1 žena.

Ne jedné straně je velký počet žen, které se zamýšlejí nad tím, co jim nové informace a získané vědomosti přinesou, ale na druhé straně je relativně i velký počet žen, které se touto otázkou vůbec nezabývají, jak vyplývá z grafu:

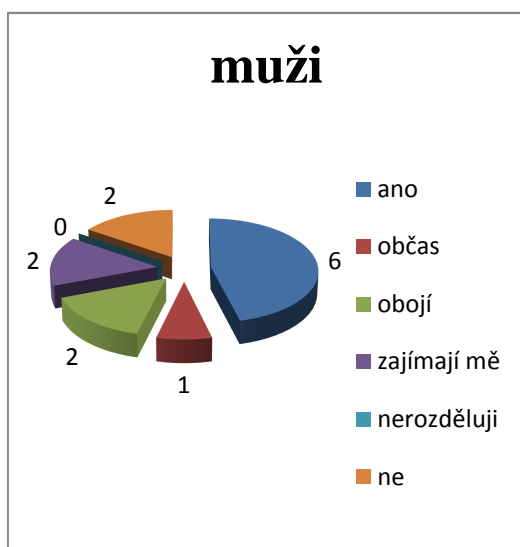

Otázka č. 15 Studujete podrobně především ty vyučovací předměty, které považujete za velmi potřebné pro svou profesi, nebo protože Vás tyto předměty zajímají?

Účelem této otázky bylo zjistit, jestli dospělí studenti preferují vyučovací předměty, které považují za přínos pro svoji profesi anebo je zajímají.

	muž	žena	celkový počet
ano	6	14	20
občas	1	2	3
obojí	2	4	6
zajímají mě	2	6	8
nerozdělují	0	1	1
ne	2	5	7
celkem	13	32	45

Výsledky odpovědí na tuto otázku odpovídají výsledkům na otázku č. 14. Nejpočetnější skupina respondentů 20 – 6 mužů a 14 žen studuje právě ty vyučovací předměty, které považuje za potřebné pro svoji profesi, nebo je tento předmět zajímavá, jako 8 respondentů – 2 muži a 6 žen. Je zde ale celkem početná skupina 7 respondentů – 2 muži a 5 žen, které nepreferují předměty potřebné pro jejich praxi nebo z důvodu jejich zájmu. Je zde i skupina respondentů 6 – 2 muži a 4 ženy, která se zahrnuje do skupiny obojí a následně skupina 3 respondentů – 1 muž, 2 ženy, která občas studuje podrobně. Ve skupině, která toto nerozděluje je pouze 1 respondent, a to žena.

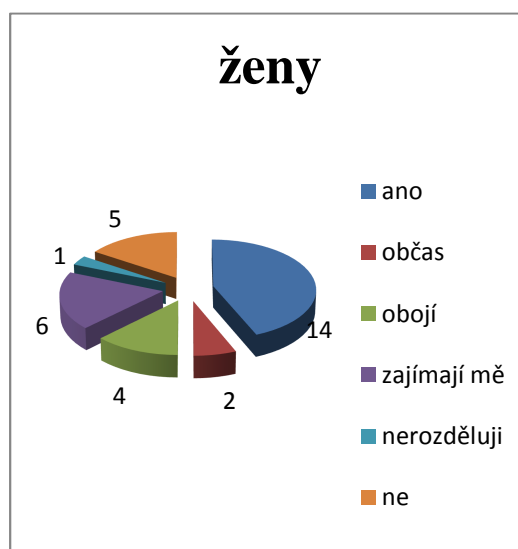
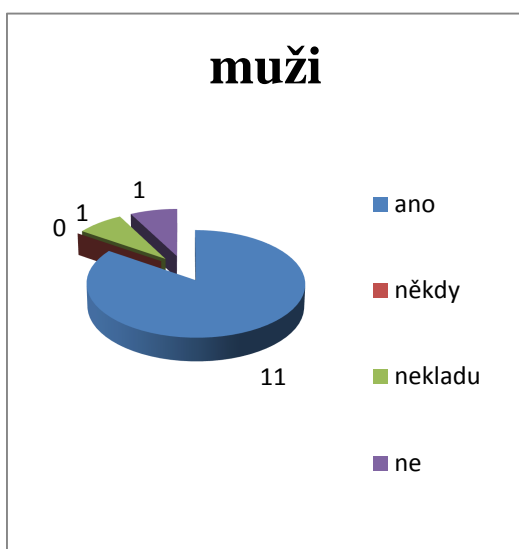

Otázka č. 16 Kladete si otázky, zda to co se ve škole i doma učíte je pro Vás užitečné?

Tato otázka souvisí s otázkou č. 14. U obou těchto otázek mi šlo o zjištění, zda dospělí hodnotí získané vědomosti z pohledu svého pracovního zařazení nebo osobního zájmu.

	muž	žena	celkový počet
ano	11	26	37
někdy	0	1	1
nekladu, vím, že jsou	1	2	3
ne	1	3	4
celkem	13	32	45

Nejpočetnější skupina respondentů 37 – 11 mužů a 26 žen odpovídala na tuto otázku kladně, že se zamýšlí nad užitečností získaných informací. Jen 4 respondenti – 1 muž a 3 ženy si tuto otázku nekladou. 3 respondenti – 1 muž a 2 ženy si tuto otázku nekladou z důvodu, že ví, že tyto informace jsou pro ně užitečné. Jen 1 respondent a to ženy si tuto otázku klade jen někdy.

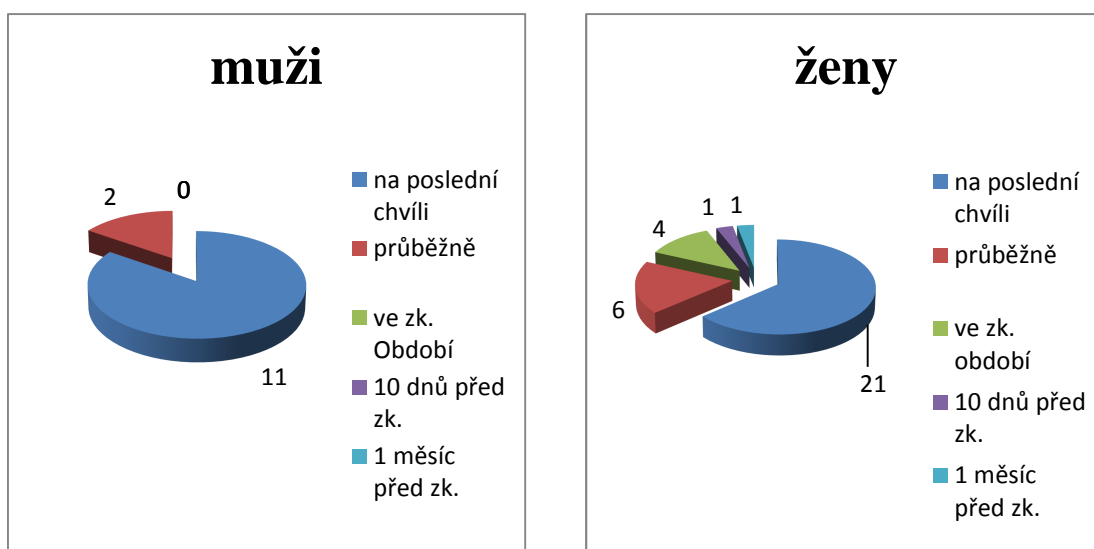
Otázka č. 17 Učíte se průběžně (na zkoušky se připravujete celý semestr), nebo ponecháváte přípravu tzv. na poslední chvíli?

Usilovala jsem o zjištění, zda opravdu dospělí přistupují ke studiu natolik odpovědně, že se na zkoušky připravují celý semestr, nebo jestli přípravu nechávají na poslední chvíli.

	muž	žena	Celkový počet
na poslední chvíli	11	21	33
průběžně	2	6	7
ve zkouškovém období	0	4	4
většinou 10 dnů před zk.	0	1	1
asi 1 měsíc před zkouškou	0	1	1
celkem	13	32	45

Většina respondentů, a to 33 – 11 mužů a 21 žen přistupují ke studiu na poslední chvíli, což není dobrá vizitka dospělých studujících o jejich odpovědnosti ke studiu a ke zkouškám. Jen část respondentů, celkem 7 – 2 muži a 6 žen se připravují průběžně a část respondentů, 4 a to jen ženy se učí až ve zkouškovém období. Jen 1 respondent a to žena se připravuje zodpovědně asi 1 měsíc před zkouškou.

Příprava na poslední chvíli je zřejmá i z grafu:

Otázka č. 18 V čem spatřujete klady a zápory Vašeho studia?

Otázkou jsem se snažila specifikovat pozitiva a negativa studia dospělých.

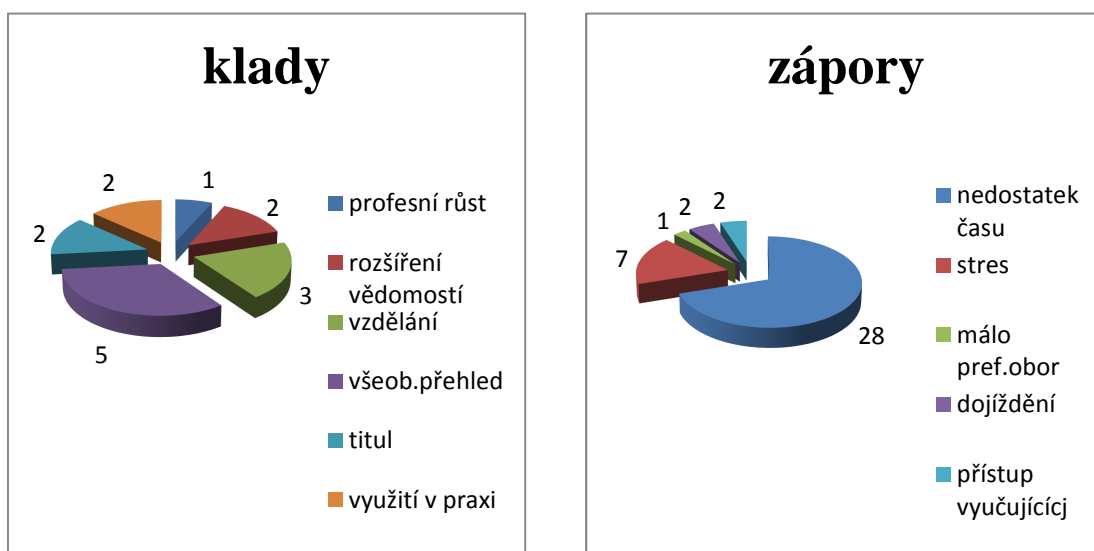
	muž	žena	celkem
Klady			
- profesní růst	1	0	1
- rozšíření vědomostí	2	0	2
- vzdělání	3	0	3
- všeobecný přehled	3	2	5
- titul	2	0	2
- využití v praxi	1	1	2
Zápory			
- nedostatek času	9	19	28
- stres	2	5	7
- málo preferovaný obor	1	0	1
- dojíždění	2	0	2
- přístup některých vyučujících	1	1	2

Z výsledků uvedených v tabulce je dostatečně přehledné, že klady v dalším vzdělávání si uvědomuje více mužů než žen, které oceňují ve 2 případech všeobecný přehled a v 1 případě využití v praxi. Odpovědi respondentů mužů se různí, ale nejvíce oceňují muži právě všeobecný přehled a vzdělání.

U záporů se shodují muži a ženy, že největším problémem studia je nedostatek času, a to 28 respondentů – 9 mužů a 19 žen. Dalším faktorem je stres, a to 7 respondentů – 2

muži a 5 žen. Ve 2 případech řadí respondenti mezi zápory dojíždění a přístup některých vyučujících a 1 respondentu muži se zdá studovaný obor málo preferovaný.

Porovnání kladů a záporů studia v grafu:

Z grafického znázornění je patrné, že studující více vnímají zápory při studiu v dospělém věku než klady. V otázce kladů se projevuje individuální motivace každého studenta ke studiu, zatímco v záporech se většina studentů shodnou.

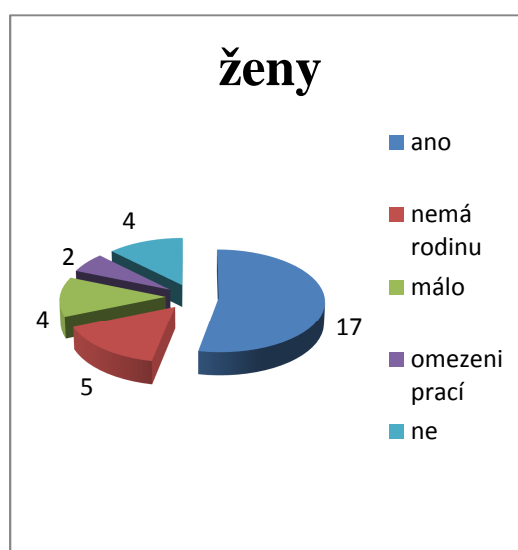
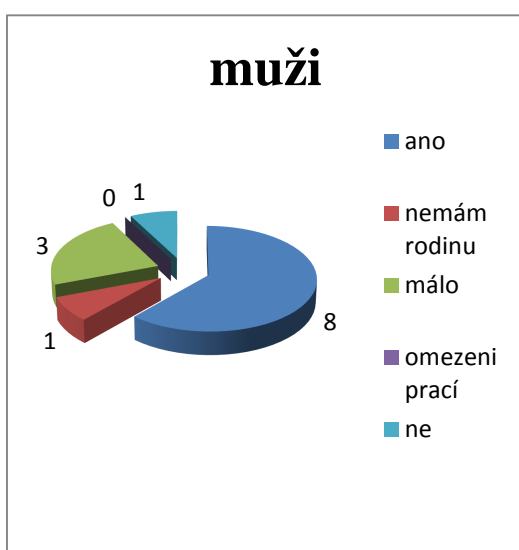
Otázka č. 19 Máte v souvislosti se studiem aspoň minimální čas na rodinu, sport, zábavu ?

Otázka navazuje na předcházející otázku č. 18, pokoušela jsem se zjistit, jestli zápory ve studiu dospělých jsou natolik velké, že časově omezují studenty v jiných aktivitách

	muž	žena	celkem
ano	8	17	25
rodinu nemám	1	5	6
málo	3	4	7
omezuje mě spíše práce	0	2	2
ne	1	4	5

Z odpovědí jsem zjistila, že respondenti vzhledem k nedostatku času si umějí rozdělit práci, studium a volný čas tak, aby měli aspoň minimu času na rodinu, sport a zábavu, což potvrdilo 25 respondentů - 8 mužů a 17 žen. Jen 6 respondentů – 1 muž a 5 žen odpovědělo, že rodinu nemá. V 7 případech – 3 muži a 4 ženy si respondenti uvědomují, že mají málo času na jiné aktivity. 2 ženy odpověděly, že je spíše časově omezuje práce a 5 respondentů – 1 muž a 4 ženy sdělilo, že nemá vůbec žádný čas na rodinu, sport a zábavu.

Obě pohlaví si dokáže udělat i při studiu čas na jiné aktivity, jak je zřejmé z grafu:

Otázka č. 20 Máte při studiu podporu?

Snažila jsem se zjistit, jestli se dospělým studentům dostává podpora a od koho. V této otázce jsem se ptala hlavně na podporu partnera, rodiny a v zaměstnání.

podpora partner	muž	žena	celkem
ano	9	28	37
ne	4	4	8
celkem	13	32	45

podpora rodiny	muž	žena	celkem
ano	11	32	43
ne	2	0	2
celkem	13	32	45

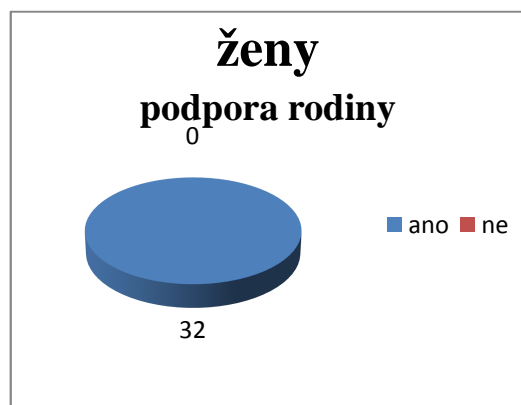
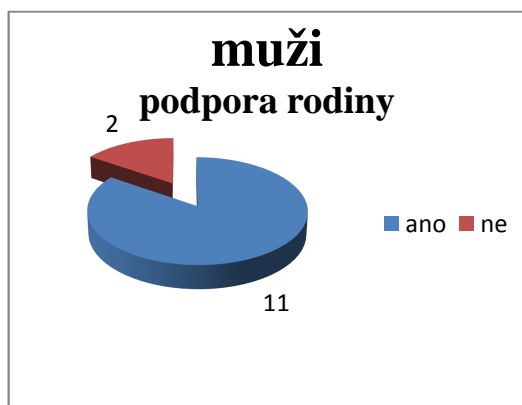
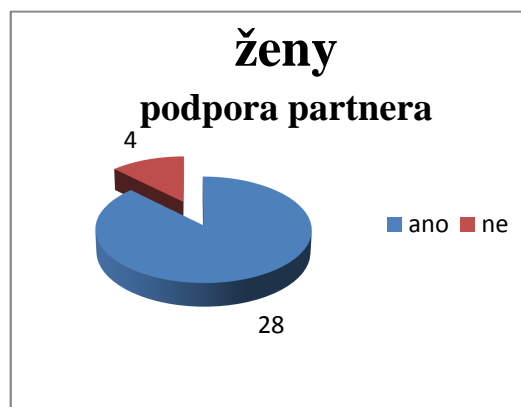
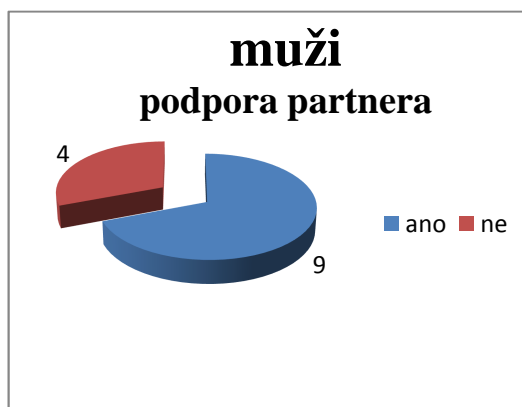
podpora v zaměstnání	muž	žena	celkem
ano	9	16	25
ne	1	4	5
částečně	3	12	15
celkem	13	32	45

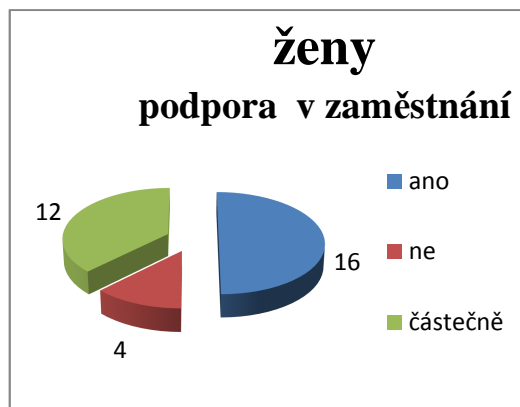
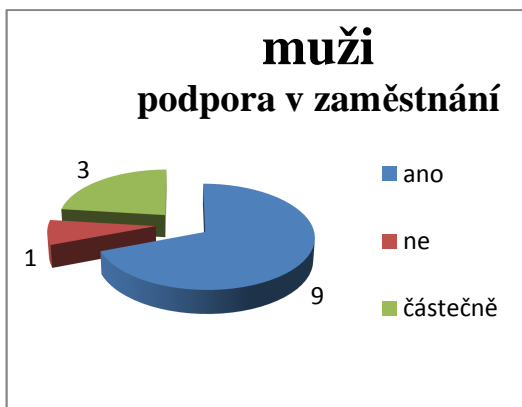
Z odpovědí respondentů mého výzkumu je zřejmé, že většina má velkou podporu jak partnera, tak rodiny. 37 studentů – 9 mužů a 28 žen vnímá podporu partnera. Jen 8 studentů a to shodně po 4 mužů i žen tuto podporu nemá.

Podporu rodiny vnímají skoro všichni respondenti mého výzkumu, to je 43 studentů – 11 mužů a 32 žen z celkového počtu 45. Jen ve 2 případech a to u mužů tato podpora rodiny není vnímána naproti tomu u žen je v tomto případě vnímána na 100%.

Podpora v zaměstnání je sice o něco nižší než podpora partnera a rodiny, ale i tak je vnímána ve velkém počtu 25 respondentů – 9 mužů a 16 žen. Podporu ze strany zaměstnavatele nevnímá pouze 5 respondentů – 1 muž a 4 ženy. Částečně tuto podporu vnímá 15 respondentů – 3 muži a 12 žen.

Jednotlivé druhy podpor rozdělené podle pohlaví v jednotlivých grafech:

Závěr

Svět se neustále mění a vyvíjí. Mění se technologie ve všech oblastech služeb a podnikání, vzrostla potřeba jazykové vybavenosti. Získané znalosti a dovednosti ze školních lavic zejména u starší generace nedostačují pro výkon celé řady profesí. I proto se řada institucí zabývá vzděláváním dospělých. Tato bakalářská práce se věnuje obecně vzdělávání dospělých, nastiňuje formy a metody vzdělávání dospělých, jejich motivaci k dalšímu vzdělávání a také je zaměřena na specifika, kterými se vzdělávání odlišuje od vzdělávání dětí a mládeže.

Podstatnou otázkou v oblasti motivace dospělých ke vzdělávání jsou také bariéry, které brání dospělým se v průběhu pracovního života zapojit dostatečnou měrou do dalšího vzdělávání.

Praktická část mé bakalářské práce je věnována pedagogickému výzkumu, který jsem prováděla dotazníkovým šetřením mezi skupinou dospělých, kteří se vzdělávali na Institutu mezioborových studií Brno (IMS), tedy na své spolužáky III. ročníku studia, kteří studovali kombinovanou formou studia obor sociální pedagogika.

Výzkumný soubor je tvořen dospělými lidmi, kteří se účastnili formálního vzdělávání. U všech otázek v dotazníku jsem se snažila u odpovědí zjistit rozdíly mezi muži a ženami. Otázky byly zaměřeny především na to, v jakém věku se lidé znovu vrací k učení, jaké je k tomu vedou důvody, které metody jim při učení vyhovují, ale také jestli vybrané studium a získané vědomosti splnily jejich očekávání.

Z výsledků prvních otázek vyplynulo, že nejpočetnější věkovou skupinou jsou dospělí mezi 30 – 50 lety a lidé, kteří ukončili poslední vzdělávání buď nedávno, nebo před více než deseti lety. Buď jsou to lidé, kteří se hned po střední škole snažili dosáhnout vysokoškolského vzdělání anebo lidé, kteří až v pozdějším věku, relativně po delší době od ukončeného středoškolského vzdělání se rozhodli dále vzdělávat. V této skupině právě převaha žen napovídá, že tyto ženy měly nejdříve rodinu, děti a teprve následně se rozhodly opět vzdělávat. Myslím si, že to odpovídá i současnému trendu společnosti v ČR, kdy je na vzdělání uplatňován vyšší nárok než např. před 10 a více lety.

Překvapením pro mě bylo, že o možnosti vzdělávání na škole, kterou studují, se nejvíce respondentů v moderním světě informačních technologií dozvědělo od známých, od zaměstnavatele, až pak následoval internet. Myslím, že v této oblasti je dána možnost k rozšíření informací o dalším vzdělávání pro širokou vrstvu veřejnosti například

formou letáků, reklam nebo i zaslání emailů přímo organizacím.

Z odpovědí respondentů jsem se dále dozvěděla, že nejlépe jim k učení při zaměstnání vyhovuje víkend, odpolední a večerní hodiny. Učení věnuje nejvíce studujících asi 6 hodin týdně. Poměrně nečekané pro mě bylo zjištění, že i při náročnosti skloubení zaměstnání a učení se vydrží respondenti učit 3 – 4 hodiny v celku.

Jak jsem předpokládala, se vzrůstajícím věkem a vzhledem ke studiu při zaměstnání potřebují dospělí studenti více klidu a soustředění na učení, jak odpovídali shodně muži i ženy.

Zajímalo mě také, jestli respondenti využívají ke studiu knihy a skripta nebo své poznámky. Ukázalo se, že nejvíce respondentů využívá všechny tři zdroje a kombinuje metody čtení textů, dělání si výpisků a zapamatování přečteného.

Znepokojivé je zjištění, že se studenti ke zkouškám připravují většinou na poslední chvíli a že více vnímají zápory při studiu v dospělém věku než klady, které jim studium může přinést.

Jsem si vědoma, že výzkumný soubor je tvořen malou skupinou lidí, proto výsledky nelze zobecňovat na všechny dospělé, kteří se účastní dalšího vzdělávání.

Při vyhodnocování výzkumu jsem si také uvědomila, že jsem mohla provést další výzkum mezi studenty středních škol. Výrazněji by se tak ukázala specifika dospělých vzdělávajících. Nicméně mohu říci, že dospělí účastníci vzdělávání mají stejné nebo velmi podobné předpoklady jako jiné věkové kategorie. Oproti žákům a studentům je jejich vztah ke vzdělávání dobrovolný, mají ve větší míře potřebu uplatnit získané životní a pracovní zkušenosti, u dospělých dominuje zvýšený význam samostatného myšlení a jednání.

Celoživotní vzdělání je považováno za jednu z priorit v rámci rozvoje České republiky i celé Evropské unie a já naprosto souhlasím s hlavním mottem celoživotního vzdělávání že „nikdy není pozdě, ani brzo na to začít se učit.“

Resumé

Bakalářská práce se zabývá obecně vzděláváním dospělých, motivací a metodami vzdělávání dospělých. První kapitola popisuje základní terminologické vymezení, které se vztahují k problematice vzdělávání dospělých. Kapitola druhá popisuje historii současné vzdělávání dospělých. Metodám vzdělávání je věnována kapitola třetí. Kapitola čtvrtá se zabývá motivací obecně, jakož i rozdělení motivace na vnější a vnitřní. V kapitole páté jsou popsána specifika ve vzdělávání dospělých. V kapitole šesté jsou vytyčeny cíle pedagogického výzkumu, což je zjistit pomocí metody sběru dat dotazníkovou formou motivaci dospělých ke vzdělávání, způsoby, jakými se dospělí učí, včetně interpretace výsledků průzkumu. V závěru bakalářské práce jsou shrnuty získané poznatky.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje obecně vzdělávání dospělých a specifikům vzdělávání dospělých.

Porovnáním výsledků pedagogického výzkumu upozorňuje na rozdíly v motivaci, preferenci druhu vzdělávání, způsobů vzdělávání, čímž se snaží přispět k pochopení složitosti problematiky vzdělávání dospělých.

Klíčová slova

Vzdělávání dospělých, formální vzdělávání, neformální vzdělávání, motivace ke vzdělávání, metoda vzdělávání dospělých, osobnost

Annotation

The bachelor's thesis deals with the education of adults in general and its particularities. Based on comparison of the results of pedagogical research, it points out the differences in motivation, preferences in the way of education, and it tries to clarify the complexity of adult education.

Key words

Education of adults, formal education, informal education, motivation for education, method of adult education, personality

Seznam použité literatury

Knižní publikace

1. BENEŠ, M. a kol.: *Idea vzdělávání v současné společnosti*. 1. vyd. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2002, 110 s. ISBN 80-86432-40
2. BENEŠ, M.: *Úvod do andragogiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997, 130 s. ISBN 80-7184-381-4
3. BENEŠ, M.: *Andragogika – teoretické základy*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 216 s. ISBN 80-86432-23-8
4. EGER, L.: *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 172 s. ISBN 80-7043-347-7
5. JEDLIČKOVÁ, I.: *Úvod do andragogiky*: Institut mezioborových studií Brno, 2006
6. MUŽÍK, J.: *Androdidaktika*. 2. přepracované vyd. Praha: ASPI, 2004, 146 s. ISBN 80-7357-045-9
7. MUŽÍK, J.: *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, 202 s. ISBN 80-7238-220-9
8. NAKONEČNÝ, M.: *Základy psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1993, 232 s. ISBN 80-85603-34-9
9. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001, 98 s. ISBN 80-211-0372-8
10. PALÁN, Z.: *Základy andragogiky*. Praha: VŠ J.A. Komenského, 2003, 199 s. ISBN: 80-86723-03-8
11. POSPÍŠIL, O.: *Pedagogika dospělých – andragogika* (studijní text). Praha: Univerzita Karlova, 2001, 220 s. ISBN 80-7290-064-1
12. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E.A, MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. 322 s. ISBN 80-7178-579-2
13. PRŮCHA, J.: *Srovnávací pedagogika*. Praha, Portál, 2006. 263 s. ISBN 80-7367-155-7
14. RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L.: *Učíme se po celý život?* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2

15. SMÉKAL, V., MACEK, P.: *Utváření a vývoj osobnosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita Brno, fakulta sociálních studií , 2002, 264 s. ISBN 80-85947-83-8

16. SMÉKAL, V.: *Pozvání do psychologie osobnosti*. 1. vyd. Brno: Barrister&Principal, 2002, 517 s. ISBN 80-85947-80-3

17. ŠKODA, K.: *Kapitoly z dějin andragogiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, 137 s. ISBN 80-7184-326-1

internetové zdroje

18. [http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/EE004B0B27/\\$File/331309k08.pdf](http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/t/EE004B0B27/$File/331309k08.pdf)

19. <http://www.msmt.cz/eu/strategie-celozivotniho-uceni-cr-1>

20. <http://aplikace.msmt.cz/HTM/celozivotniucenizakladnipojmy.htm>

21. <http://www.dbm.cz/pruzkumy/127-vzdelavani-dospelych-v-cr>

22. <http://www.dbm.cz/pfile/1Vysledna%20zprava%20pruzkum%20vzdelavani.pdf>

23. http://www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_40129/04.pdf

24. http://www.eamos.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_40129/02.pdf

25. <http://www.rovneprilezitosti.cz/admin/upload/0a348316d1/8277f4a6b1.pdf>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník

(autor: Eva Jurajdová)

Vážená paní, vážený pane,
dovolte mi, abych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a bude podkladem k výzkumu vedenému v bakalářské práci – Vzdělávání dospělých a jeho specifika

Pokyny k vyplnění:

Jednotlivé možnosti označte jakýmkoliv způsobem (křížkem, zakroužkováním, podtržením), u některých otázek je možnost zvolit více odpovědí.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a Váš čas strávený nad vyplněním tohoto dotazníku.

1. Váš věk a pohlaví

muž žena

- a) do 30 let
- b) 30 – 40 let
- c) 40 – 50 let
- d) nad 50 let

2. Důvody, jenž Vás vedly k opětovnému studiu

- a) nespokojenost úrovně dosavadní výuky
- b) lepší uplatnění na trhu práce
- c) požadavek zaměstnavatele
- d) touha – možnost získat zajímavější práci
- e) jiný důvod

3. Před kolika lety jste dokončil (a) předcházející školu (kurz)?

- a) 0 – 3 roky
- b) 4 – 6 let
- c) 7 – 10 let
- d) více

4. Jak jste se dozvěděli o studijním programu, který právě studujete?

- a) denní tisk
- b) od známých
- c) internet
- d) zaměstnání

e) jiná možnost

5. Máte v úmyslu po ukončení tohoto studijního programu ve studiu (např. magisterském, další kurz, apod.)?

- a) ano
- b) ne
- c) ještě jsem se nerozhodl (a)

6. Který den Vám nejlépe vyhovuje ke studiu při zaměstnání?

- a) víkend
- b) pátek
- c) pondělí – čtvrtek

7. Jste spokojeni s kvalitou výuky?

- a) ano, velmi
- b) spíše ano
- c) ne
- d) spíše ne
- e) neutrální

8. Která denní doba Vám nejlépe vyhovuje ke studiu?

- a) ráno
- b) odpoledne
- c) večer
- d) přes den
- e) dle možností, kdy mám čas

9. Jak dlouho se dokážete během jednoho dne učit?

- a) 1 – 2 hodiny
- b) 3 – 4 hodiny
- c) 5 – 6 hodin
- d) více než šest hodin

10. Kolik hodin týdně asi věnujete domácímu studiu?

- a) 1 hodina
- b) 2 hodiny
- c) 3 hodiny
- d) 4 hodiny
- e) 5 hodin
- f) 6 hodin
- g) 7 hodin
- h) 8 hodin
- i) 9 hodin

- j) 10 hodin
- k) více než 10 hodin

11. Potřebujete k učení absolutní klid, nebo jste schopni pracovat i v jiných podmínkách?

- a) ano
- b) není to nutné
- c) jak, kdy

12. Učíte se z knih, skript, nebo z Vašich poznámek (je možno kombinovat)?

- a) knihy
- b) skripta
- c) poznámky

13. Jakým způsobem se učíte (je možno zvolit více odpovědí)?

- a) přečtu si text a pak se ho zkusím opakovat
- b) dělám si výpisky, které se snažím zapamatovat
- c) kombinuji oba způsoby

14. Zamýšlíte se při učení nad tím, co Vám nové informace přinesou, jak je můžete využít v současnosti?

- a) ano
- b) občas
- c) záleží na předmětu
- d) ne

15. Studujete podrobně především ty vyučovací předměty, které považujete za velmi potřebné pro svou profesi, nebo protože Vás tyto předměty zajímají?

- a) ano
- b) občas
- c) obojí
- d) zajímají mě
- e) nerozděluji
- f) ne

16. Kladete si otázky, zda to co se ve škole i doma učíte je pro Vás užitečné?

- a) ano
- b) někdy
- c) nekladu, vím, že jsou
- d) ne

17. Učíte se průběžně (na zkoušky se připravujete celý semestr), nebo ponecháváte přípravu tzv. na poslední chvíli?

- a) na poslední chvíli
- b) průběžně
- c) ve zkouškovém období
- d) většinou 10 dní před zkouškou intenzivně
- e) asi 1 měsíc před zkouškou

18. V čem spatřujete klady a zápory Vašeho studia?

klady

- a) profesní růst
- b) rozšíření vědomostí
- c) vzdělání
- d) všeobecný přehled
- e) titul
- f) využití v praxi

zápory

- a) nedostatek času
- b) stres
- c) málo preferovaný obor
- d) dojíždění
- e) přístup některých vyučujících

19. Máte v souvislosti se studiem aspoň minimální čas na rodinu, sport, zábavu ?

- a) ano
- b) rodinu nemám
- c) málo
- d) omezuje mě spíše práce
- e) ne

20. Máte při studiu podporu ?

partnera

- a) ano
- b) ne

rodiny

- a) ano
- b) ne

v zaměstnání

- a) ano
- b) ne
- c) částečně